

ŞCOALA DOCTORALĂ INTERDISCIPLINARĂ
Facultatea de Litere

drd. Oana-Larisa-Oanea

**METAMORFOZE ALE EXPERIENŢEI COMUNISTE ÎN
DISCURSUL EPIC FEMININ POSTDECEMBRIST
METAMORPHOSES OF THE COMMUNIST EXPERIENCE IN
THE FEMININE EPIC DISCOURSE AFTER 1989**

REZUMAT / ABSTRACT

Conducător ştiinţific
Prof. univ. dr. Rodica ILIE

BRAŞOV, 2019

D-lui (D-nei)

.....

COMPONENȚA

Comisiei de doctorat

Numită prin ordinul Rectorului Universității Transilvania din Braşov
Nr. din

PREȘEDINTE:	conf. univ. dr. Adrian Lăcătuș Universitatea Transilvania din Braşov
CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:	prof. univ. dr. Rodica-Maria ILIE Universitatea Transilvania din Braşov
REFERENȚI:	prof. univ. dr. Vasile SPIRIDON Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău conf. univ. dr. Dragoș VARGA Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu conf. univ. dr. Mihai IGNAT Universitatea Transilvania din Braşov

Data, ora și locul susținerii publice a tezei de doctorat:, ora,
sala

Eventualele aprecieri sau observații asupra conținutului lucrării vor fi
transmise electronic, în timp util, pe adresa oanea.oana.larisa@unitbv.ro.

Totodată, vă invităm să luați parte la ședința publică de susținere a tezei de
doctorat.

Vă mulțumim.

CUPRINS

	Pg. teza	Pg. rezumat
ARGUMENT.....	5	7
1. GEOGRAFIA MEMORIEI.....	8	7
1.1. Comunismul - o experiență revelatoare	8	7
1.2. De la proiectul ideologic, la proiectul literar.....	12	8
1.3. Postceaușismul – simbioză între ideologie și creație.....	20	9
1.4. Memoria generației.....	23	10
1.5. Experiența comunismului – între mimesis și rescriere.....	32	11
2. COORDONATE IDENTITARE ALE PROZATOAREI ÎN POSTDECEMBRISM.....	45	12
2.1. În căutarea identității și a conștiinței de sine.....	45	12
2.2. Salvarea prin umor	47	13
2.3. Amazoana zilelor noastre sau a treia femeie	62	14
2.4. Literatura feminină - categorie sau trăsătură?.....	66	14
2.5. Scriitura Syzygia.....	73	15
3. METAMORFOZE ALE TRECUTULUI COMUNIST ÎN DISCURSUL EPIC FEMININ POSTDECEMBRIST	87	16
3.1. Metamorfoza trecutului – tranziția autoficțională pentru un nou discurs literar...	87	16
3.2. Metamorfozele migrației	99	18
3.3. Metamorfozele fugii	119	18
3.4. Metamorfozele traumei	128	19
3.4.1. Romanul unei morți anunțate	151	20
3.4.2. Constrângerile libertății	158	21
3.5. Metamorfozele identității corporale	178	21
3.6. Metamorfozele timpului	195	22
CONCLUZII ȘI CONTRIBUȚII ORIGINALE	210	24
BIBLIOGRAFIE	215	28

SCURT REZUMAT.....	227	39
CURRICULUM VITAE RO.....	228	40
CURRICULUM VITAE EN.....	229	41

TABLE OF CONTENTS

ARGUMENT.....	5
1. MEMOIRE GEOGRAPHIE.....	8
1.1. The Communism – a revelator experience.....	8
1.2. From the ideological project, to the literar project.....	12
1.3. Post-communism – simbiosis beetwen ideologie and creation.....	20
1.4. Generation memoire.....	23
1.5. The communism experience – between mimesis and rewriting.....	32
2. IDENTITARY COORDINATES OF PROSE WOMEN WRITERS IN POST-COMMUNISM.....	45
2.1. Looking for the identity and selfconscience.....	45
2.2. The salvation through humour.....	47
2.3. Nowadays amazon or the third woman.....	62
2.4. Feminin literature - categorie or feature?.....	66
2.5. Syzygia writing.....	73
3. METAMORPHOSES OF THE PAST COMMUNISM IN THE POST-COMMUNIST WOMEN EPIC DISCOURSE.....	87
3.1. The Metamorphosis of the past – the autofictional transition for a new literary discourse.....	87
3.2. The Metamorphosis of migration.....	99
3.3. The Metamorphosis of escape.....	119
3.4. The Metamorphosis of trauma.....	128
3.4.1. The novel of an announced death.....	151
3.4.2. The constraints of freedom.....	158
3.5. The Metamorphosis of corporal identity.....	178
3.6. The Metamorphosis of time.....	195
CONCLUSION AND OWN CONTRIBUTIONS.....	210

BIBLIOGRAPHY.....	215
ABSTRACT.....	227
CURRICILUM VITAE RO.....	228
CURRICULUM VITAE EN.....	229

ARGUMENT...

Kommunismus-schmerz wie Erfahrung este o formulare pe care am încercat să o găsec tocmai pentru a sublinia unicitatea perspectivei asupra efectelor în literatură ale experienței feminine din perioada totalitară și reacția literară individuală la metamorfozele lumii exterioare. Și pentru că lucrarea de față abordează literatura scrisă de femei, am considerat necesar să ne aplecăm și asupra studiilor de gen.

Vom vedea, dacă fiecare scriitor/ scriitoare nu doar „copiază” trecutul sau din trecut, ci îl și reinterpretează sau îl rescrie, prin adaptarea unor texte/ experiențe preexistente, prin pasișarea lor uneori ironică sau ambiguă, pentru că trecutul este acum revalorizat și nu se mai poate crea ca odinioară, însă se pot relua aceleași subiecte, sub o nouă formă. Păstrând distanța de feminism și fără a conduce tema către un discurs feminist, în peisajul actual al literaturii române nu există o abordare fășișă a urmelor comunismului asupra scriitoarelor. Este binecunoscut faptul că acestea percep altfel experiențele personale, aplică un alt filtru, astfel că lucrarea de față încearcă să răspundă unei reale necesități în climatul literar românesc, neexistând până acum o abordare în această direcție. S-a scris și se mai scrie despre „lunga noapte național-comunistă”, despre urmele trecutului, despre trecut ca re-(dez)-umanizare sau despre scrisul ca formă de eliberare, dar nu s-a încercat o punere în discuție a acestei chestiuni cât privește experiența comunismului din perspectivă feminină și metamorfozele ei în climatul literar românesc.

1. GEOGRAFIA MEMORIEI

1.1. *Comunismul - o experiență revelatoare*

Mecanism personal de găsire a sensurilor, un proces ce presupune, deopotrivă, experiențe existențiale anterioare, reacții afective și trăiri personale, scrisul este instrumentul cel mai la îndemână al celor care au trăit experiența comunistă pentru a se elibera din anestezia produsă de acest regim asupra identității creatoare. Decodificarea umbrelor jungiene prin înfruntarea trecutului constituie primul pas pentru depășirea blocajului, revenirea și reinventarea artistică a scriitorilor după Decembrie 1989.

Fenomenologic, experiența interioară și exterioară a eului creator, în raport cu specificitatea timpului ei, poate constitui punctul de plecare pentru un întreg câmp al existenței umane, creând o nouă realitate – subiectivă, unică, survenită într-un și printr-un moment de discontinuitate, de ruptură a istoriei de viață și a biograficului eului creator. Virgil Podoabă vorbește pe larg despre funcția universal-creativă a experienței și de prezența ei la baza și în geneza actului de creație, *metamorfozele punctului* la care se referă, amintindu-ne de poeticile

bachelardiene, cea a reveriei și cea a spațiului. Asupra acestui tip de experiență ne-am aplecat și noi, prin observarea metamorfozelor discursului epic feminin postdecembrist după ce geografia memoriei a fost vizitată de aceste scriitoare. Fiind reliefate diferit, sub diverse forme, și în funcție de impactul pe care l-a avut experiența comunistă, am numit spațiile vizitate de prozatoare geografii ale memoriei trecutului. În plus, numai în intimitatea scrisului se pot dezvălui adevăratele trăiri, spaime, gânduri, răspunsuri care definesc individul ca existență umană independentă, pentru că, înainte de toate, scrisul are rol eliberator. *Persona* care transmite mesajul, devenit, la rândul său, personaj, dispune de căi infinite la care poate face apel, în funcție de gradul de expunere dorit receptării sale. Astfel, pentru că situațiile de viață impun mai multe măști, și actul scrierii înseamnă a purta aceste măști, chiar dacă inițiatorul lor trăiește efectiv, gândește și respiră metamorfoza ca fiind unică existență. Unică existență situațională.

Refacerea traseului existențial interior se realizează de fiecare dată dintr-un timp prezent, decodificarea eului raportându-se și fiind strâns legată de trecut. Experiențe care ne-au marcat într-un fel sau altul se cer filtrate prin sita gândului scris, cu scopul găsirii unor ieșiri. Și, fie că vorbim despre actul literar, artistic, sociologic etc., procesul este unul care se declanșează, mai devreme sau mai târziu, înainte de toate la nivel psihic, implicând tot bagajul intim. O astfel de experiență, declanșatoare de metamorfoze, este și cea comunistă. Traumatizant sau revelator, regimului totalitar și-a lăsat amprenta într-o oarecare măsură asupra tuturor celor care l-au trăit.

1.2. De la proiectul ideologic, la proiectul literar

Perspectiva din care s-a făcut această cercetare a avut în prim-plan schimbările: schimbările care s-au petrecut în scriitura prozatoarelor, schimbarea sau metamorfoza de discurs literar după prăbușirea regimului comunist, schimbarea de mentalitate, schimbarea de ideologie. În acest sens, este nevoie să ne aplecăm și asupra metanarațiunilor comuniste și postcomuniste.

Comunismul a fost declarat a fi reprezentat un proiect cu o vocație universalistă în regândirea lumii. De aceea, putem spune că totalitarismul comunist a reprezentat un experiment major în ceea ce privește concentrarea, controlul și deformarea structurilor primare ale imaginației, ceea ce a afectat în mod direct și libertatea de creație a scriitorilor. Interacțiunile dintre domeniul reprezentărilor colective, impuse sau produse, și realitatea politică au fost supuse la numeroase încercări de definire. Astfel, o primă abordare din acest subcapitol am făcut-o prin prisma spațiului și a imaginarului politic, în timp ce a doua a avut ca punct de sprijin imaginarul colectiv. Nu ne-am referit aici la aspectul politic direct, ci ne-am axat pe repercusiunile sale asupra spațiului social, la nivel de ideologie și de impact asupra individului care a locuit acest spațiu.

Privit în ansamblu acest proiect ideologic, am observat că naraţiunile totalitarismului au cucerit spaţiile abisale ale mentalităţii colective printr-un truc de simulare. Comunismul a confiscat arhetipurile primare ale viziunii sociale şi le-a injectat cu drogul ideologic autohton. „Lunga noapte a comunismului” a produs mutaţii nu numai de ordin ideologic colective, ci a agresat şi individul, ca element fundamental al societăţii. Întreaga sa structură umană a fost afectată, pentru că impactul din exterior a fost resimţit în interior, la nivel de conştiinţă de sine şi a produs dezechilibre identitare.

Părăsind perspectiva ideologică a acestui proiect, literatura română naşte ea însăşi o serie de transformări după Revoluţia din 1989. S-ar putea crede că imediat după căderea comunismului, o dată cu eliberarea de constrângerile impuse şi umilinţele îndurate, literatura a avut un nou start, un nou proiect, când, în realitate, ea a început să traverseze o criză, o nouă criză. Iar când ne referim la literatură, nu ne raportăm numai la produsul literar, ci la tot ceea ce înseamnă participanţi şi relaţii apărute în contextul literar al mediului cultural existent. Şi totuşi, chiar dacă înainte de 1989, din cauza impunerii direcţiei discursului literar, scriitorii trebuiau să îşi asume o serie de riscuri, ducând o luptă de supravieţuire, literatura fiind astfel singura dintre ştiinţele umaniste care s-a putut totuşi bucura de o poziţie hegemonică faţă de regimul comunist, prin chiar limitarea discursului literar, regimul a încurajat apariţia literaturii, intertextualitatea fiind instrumentul cel mai întâlnit în aceste forme de exprimare a libertăţii.

1.3. Postceauşismul – simbioză între ideologie şi creaţie

Privit ca metanaraţiune, proiect sau experienţă, comunismul i-a marcat, într-o oarecare măsură, pe toţi cei care l-au trăit, efectele observându-se în atitudinea postdecembristă românească, astăzi nostalgică sau încă traumatizantă. Dezorientarea produsă - identitar, literar, social, culturală etc. - chiar faţă de formele uşoare ale comunismului cotidian, a determinat o percepere diferită a realităţii din cauza amprentei subiectivului sau chiar a obiectivului. Bipolaritatea acestor atitudini este dată de conflictul dintre social şi personal produs în intimitatea fiecărui individ. Această simbioză reuşeşte sau nu să integreze identitarul în ideologie, construind permanent noi realităţi, motivul fiind întocmai nedescoperirea sau nerecunoaşterea încă a semanticii personale. Amintirea colectivă influenţează amintirea personală, de aici frecvenţa imposibilitate a individualizării trăirii şi generalizarea ei în tipare uneori exagerate.

Puritanismul aparent al ideologiei comuniste a dat naştere, după momentul Decembrie '89, interpretărilor - generale sau particulare – şi, astfel, exprimării forţei creatoare, deci şi literaturii. Comunismul românesc a fost răul necesar manifestării Erfahrung-ului, adică a unei noi valori, chiar dacă, pentru a se ajunge aici, a fost necesară traversarea mai multor etape.

Scriitorii care s-au remarcat după regimul din 1989 au făcut-o prin surprinderea adevărului existenței, a realului în manifestarea lui simplă, fără complicații, fără ornamente, fiindu-și fideli în primul rând lor și realității lor intime și cotidiene, fără să încerce să transfere în propria percepție percepția lumii și ideologia mentalului colectiv. Ceea ce le conferă acestora individualitate literară este tocmai actul lor de transcriere a experienței existențiale, individuală și socială, în deplină autenticitate a sa. Textualizarea experienței trecutului din perspectiva prezentului detabuizat și eliberat de constrângeri este un proces scriitoricesc care, vom vedea, stă când sub semnul jocului, al ironiei și al autoironiei, al intertextualității, când sub semnul traumei sau al fugii.

1.4. Memoria generației

Dacă perioada 1990-2000 este considerată a fi una de tranziție, având în vedere că momentul '89 al Revoluției a constituit evenimentul istoric(o-politic), social și cultural pentru o nouă formulă estetică și mentalitară, anii care urmează transportă peisajul literar autohton într-un cadru deschis, prin introducerea lui în discursul de specialitate vest-european. Criza de identitate prin care trece conștiința culturală din România în anii premergători, dar și ce se succede acestui moment, a generat o obsesie pentru identitate, vizibilă în cultură atât la nivel teoretic, cât și la nivel estetic. Începând cu anii '90, noua generație, trezită din lunga noapte a comunismului, caută diferite moduri de evadare și de regăsire. Pentru de a avansa în cercetarea noastră, a fost nevoie și de o aplecare asupra conceptului de generație.

Despre generație, așadar, sociologic vorbind în acest moment al discuției, și despre biografie (*life history*, cu componentele sale *histoire et récit de vie*) trebuie să spunem că ele sunt două concepte ce desemnează împreună unitatea de măsură a istoriei. Karl Mannheim stabilește trei dimensiuni pe care aceasta le cuprinde: memoria colectivă (acel *perpetuum mobile* al construcției timpului social), conștiința de generație (din perspectiva conștientizării timpului) și amprenta de generație (fundamentul modelelor de gândire). Astfel, el face trecerea de la percepția colectivă la cea individuală, eliminând confuzia generație-mit, subliniază că o generație este produsul unui moment istoric prin discursul social nou apărut, prin succesiunea (nu cronologia) timpului social și adaptarea individuală a acestuia, Mannheim găsim un pattern dictat de demografie, genealogie și etnologie, sociologie și istorie. Polisemia lui ne ajută întrucât, prin intermediul său, generația devine instrumentul nostru de investigare a conceptului de geografie a memoriei - ca spații vizitate pentru eliberare, abandonare, părăsire sau regăsire, un concept dinamic și polimorf nu numai prin semantică, ci și prin abordarea lui de cei care și-au asumat recunoașterea prin apelul la memorie. Indiferent de categoria în care se încadrează evenimentele, fie că produc reacții, influențează sau construiesc istoria sau provoacă un proces

istoric, ele sunt înregistrate, mai devreme sau mai târziu, în memorie. Aceasta, subliniază Mannheim, constituie acumularea culturală, care există în realitatea spirituală și intelectuală numai dacă este permanent (re)creată în prezent. Deci, evenimentele și experiențele trecutului dobândesc importanță doar dacă există cu adevărat și în experiența prezentului.

În procesul de metamorfoză a memoriei generației contemporane, spațiile amintirilor se schimbă. Mult timp, scriitorii vor duce un adevărat război al amintirilor, păzindu-le și ascunzându-le în casa minții, pentru a evita poate răspunsurile la întrebările dureroase din urma experienței. Pactul cu narațiunea ce cuprinde geografia memoriei scoate în evidență urmele unei legături nesigure, fragile între trecut și prezent, pe care doar o reamintire a existenței simbolurilor universale o mai ține în viață.

1.5. Experiența comunismului – între mimesis și rescriere

Tranzitată de scriitorii postdecembriști, geografia memoriei naște întrebări ale căror răspunsuri se cer așezate sub aceeași umbrelă conceptuală. Element comun al textelor epice în care este întâlnit, fenomenul comunismului poate fi văzut prin prismă genettiană, ca element intertextual, ca palimpsest sau, pe de altă parte, ca mimesis.

Relația dintre literatură și realitate este una dintre cele mai vechi și mai rezistente, cunoscută fiind în toate perioadele și orientările literare, tocmai datorită faptului că scriitorii încearcă să își legitimeze propria operă, arătând fiecare, în manieră unică, specificitatea raportului ei cu realitatea și cu contextul istoric și social. Dar la intersecția dintre literatură și realitate, astăzi, apar câteva concepte ce își proclamă prioritatea: ficțiune și autoficțiune, autenticitate, verosimilitate, mimesis sau imitare, între care mimesisul și, mai nou, rescrierea, și (auto)ficțiunea cunosc poate cea mai mare acoperire.

În ceea ce privește cercetarea de față, am observat formele pe care le îmbracă experiența comunismului în proza scriitoarelor postdecembriste și maniera în care aceasta este sondată și metamorfozată literar. Este evident că gradul în care regimul totalitar a fost resimțit diferă, însă ne-am propus să abordăm subiectul din perspectivă transtextuală și să căutăm nota comună a întoarcerilor literare în geografia comunismului.

Demonstrația la care am recurs este pentru a sublinia laboratorul teoretic prin care poate trece un text literar. Semnatarul său, în încercarea de a se traduce artistic pe sine și de a se comunica, apelează la diverse mecanisme ce îi pun în mișcare constructul de intenții. Dar ceea ce stă la baza unui text literar finit nu trebuie să fie neapărat un alt text, mimesisul, transtextualitatea sau rescrierea putându-se manifesta, spunem noi, și dintr-o experiență anterioară, din acel „text” al intimității noastre – conștientizat sau subconștientizat - pe care îl purtăm în memoria internă și care, prin puterea lui, construiește sau de-construiește identitatea

creatoare. Focalizarea asupra pre-textului comunist pentru a-l deconstrui, depăși sau reconstrui, dovadă a subversiunii la adresa „textului-sursă”, arată că „rescrierile” literare românești cuprind deturul necesar vindecării, confruntarea cu experiența comunismului și eliberarea.

2. COORDONATE IDENTITARE ALE PROZATOAREI ÎN POSTDECEMBRISM

În acest capitol, am observat aplicabilitatea și validitatea conceptelor abordate produse de experiența comunismului, prin descoperirea și analiza metamorfozelor de la nivelul discursului epic al scriitoarelor postdecembriste, măsura în care coordonatele lor identitare literare sau creatoare au suferit alterații sau dacă scriitura lor a fost influențată de aspectul ideologic al trecutului. Abordarea noastră s-a făcut din perspectivă literară, psihanalitică și fenomenologică, aspectul ideologic și cel politic constituind numai punctul comun care a dat startul acestei cercetări.

2.1. *În căutarea identității și a conștiinței de sine*

Identitatea se poate defini ca starea de „a fi” pe care o trăiește o persoană atunci când își probează eul resimțit diferit de cel al celorlalți. Ea reprezintă, în primul rând, o proiecție a sinelui în existența proprie fiecărui individ, autonomă față de a celor care îl înconjoară, dar poate fi văzută și din perspectiva unei proiecții a sinelui în mediul social. Se distinge, astfel, identitatea individuală, în interiorul căreia se conturează o individualizare puternică, și identitatea socială, dobândită prin contactul cu grupurile cărora le aparținem. Cele două sunt interdependente, întrucât una nu poate funcționa fără cealaltă, rezultatul fiind întregirea, deci totul identitar, un tot alcătuit din cine suntem noi cu adevărat (latură pe care numai noi o cunoaștem) și cine încercăm să fim, idealul spre care aspirăm să fim prin comportamentul social și compromisurile sociale pe care suntem dispuși să le facem cu cei și pentru cei din jur.

În literatură, cel mai reprezentativ exemplu mi se pare momentul postdecembrist, caracterizat prin finalizarea unei etape și începutul uneia noi, necunoscute, doar bănuite, în care libertățile, altădată un ideal, erau acum gratuite. Sociologic, experiența fenomenului se explică prin faptul că sinele este dislocat dintr-o realitate, cu care era obișnuit, fiind aruncat într-o nouă realitate, aparent mai comodă, în esență însă o nebuloasă cu totul încurcată. Cenzura, ca formă de libertate, se transformase în libertate, ca formă de cenzură. Se declanșează astfel momentul conștientizării de sine, a întrebărilor, a căutărilor și a recunoașterii sau a regăsirii de sine. Identitatea intră într-un proces de introspecție, de retrospecție, dar care presupune implicit și rătăcirea de sine, fie ea și temporară. În procesul de creare a mediului potrivit noii manifestări, eul explorează și exploatează noi stări și senzații, timp în care se redefinește. Această nehotărâre

de ipostaze este tocmai ceea ce o va ajuta pe scriitoarea-Pan să încerce pluralitatea de direcții și ipostaze până ce se va regăsi pe sine și nota personală și artistică ce o definește. Căutările ei sunt la nivelul limbajului, al curajului de a confrunța și a depăși traume din trecut, al descoperirii senzorialului și corporalului, însoțite pas cu pas de un instrument comun: umorul – fie el exprimat prin ironie, autoironie sau umor negru.

2.2. Salvarea prin umor

Umorele este considerat o trăsătură universală, însă este și o noțiune legată de context și poate implica specificitatea unei anumite culturi. Ajunși în acest punct al cercetării noastre, am încercat să explorăm etica umorului și natura sa subversivă ca tehnică de supraviețuire în timpul regimului comunist din România. Într-o luptă constantă cu cenzura, am constatat că umorul se dovedește adesea o formă de disidență, râsul critic funcționând ca un corector, subminând principiile politice și denunțând inflexibilitatea lor, menit să realizeze o degradare socială treptată. O reevaluare teoretică a relației dintre context și umor a dezvăluit faptul că acesta - cu formele și variațiile sale - devine scăparea din țesuturile bolnave ale societăților totalitare și re poziționarea în noul peisaj postcomunist.

Experimentele narrative dovedesc existența unui umor elitist, suficient de matur pentru a jongla cu spații alternative pentru a inspecta anatomia realității și a scrisului. Adriana Bittel este un exemplu în acest sens, pentru că face acest lucru într-un mod cu foarte mult umor fin. În povestirile sale, reunite în volumul *Cum încărunește o blondă* (2015), autoarea prezintă o serie de crize și dileme prin drame existențiale sau povești de dragoste, reinterpretate cu umor fin, subtil și în note ironice, fie ele întâmplare în Bucureștiul interbelic, al anilor 50 sau în ultimele decenii comuniste.

În concluzie, punctul de plecare al textului, în speță al literaturii, este existența, deci experiența. De aici, neconcordanța dintre așteptări și rezultat, însăși incongruența definirii conceptului de umor, de-a lungul timpului stând sub semnul juxtapunerilor contradictorii. Auto-amăgire, ostilitate, revoltă împotriva autorităților și a normelor și etichetelor sociale sau subversiune sunt numai câteva din tehnicile ce stau sub masca glumelor folosite pentru a ridiculiza logica acestei lumi și ordinea logicii ei.

Dacă această etapă a examinat căile răsucite pentru a spune adevărul despre regim, cu ajutorul umorului ca o formă de rezistență culturală și cu efect „terapeutic” (eliberator și salvator, în egală măsură), în următoarea secțiune ne vom apropia și mai mult de epicentrul acestei cercetări, prin trecerea în revistă a condiției de-a lungul timpului a celor care au dispus de acest

„instrument”, mai exact o scurtă istorie a condiţiei femeii şi a rolului asumat pe care aceasta l-a jucat în societate.

2.3. *Amazoana zilelor noastre sau a treia femeie*

După ce am lămurit rolul terapeutic identitar şi artistic al umorului, în continuare, pentru căutarea şi înţelegerea identităţii personalităţii creatoare a prozatoarei postdecembriste, ne-am oprit în acest moment asupra evoluţiei condiţiei femeii de-a lungul timpului, coordonată important de lămurit în discuţia propusă în acest capitol. Pentru început, am făcut o incursiune în spaţiul eseistic românesc, unde am descoperit studiul Adrianei Babeţi despre amazoane. Motivul pentru care am făcut apel la lucrarea ei este pentru că *Amazoanele. O poveste*, în cele peste 700 de pagini, aduce prin erudiţia sa un aer proaspăt, inedit şi curajos pe tărâmul eseisticii autohtone, prin expunerea puterii interioare a femeii de a se ridica, de a se reinventa sau metamorfoza, indiferent de timp şi spaţiu.

Studiul autoarei completează tabloul lui Gilles Lipovetsky care, de această dată, prin ochii sociologului, trasează portretul celei de-a treia femei, oferind o perspectivă demnă de luat în seamă a evoluţiei femeii, nu pentru istoria feminismului, ci pentru echilibrarea discuţiilor raportate la eterna dihotomie feminin-masculin.

2.4. *Literatura feminină - categorie sau trăsătură?*

Scopul acestui subcapitol este de a prezenta o panoramă a principalelor poziţii ale femeilor în literatură (cititor, mai ales critic, personaj şi scriitor) şi unele dintre cele mai importante aspecte ale imaginarului scriitoarelor, ca să evităm a-l numi feminin. Începând ca cititoare de plăcere, femeile au devenit critici literari raţionali în secolul al XX-lea, mai ales când critica feministă a stabilit „genul” ca o categorie fundamentală pentru analiza literară.

De aceea, am demonstrat aici că noţiunea de literatură feminină poate fi acceptată doar în sens tipologic restrâns, maximum ca o trăsătură (indiferent de sexul scriitorului), în orice alt context fiind încărcată de o conotaţie peiorativă, aruncând-o în derizoriu şi transformând-o într-o categorie minoră, dacă nu într-o subcategorie. Orice poartă o etichetă, devine produs de linie şi îşi pierde singularitatea, deci unicitatea. Valoarea unei opere este indiferentă oricărei apartenenţe de gen. Categoriile sunt colective, eterogene, ceea ce le particularizează fiind indivizii infinit deosebiţi între ei. A vorbi despre poezia feminină sau despre proza feminină a unei perioade înseamnă, la prima vedere, o provocare a genului, o diferenţiere nedorită pe criteriul calităţii. Scriitura, indiferent că este produsul unui bărbat sau al unei femeie, trebuie să fie apreciată doar ca fiind bună sau proastă, reuşită sau mai puţin reuşită, fără a implica o conştiinţă a sexualităţii.

Mai interesant ni se pare să abordăm discuția din perspectivă psihanalitică și fenomenologică, pentru a observa trăsătura, tonul feminin și/ sau masculin, *anima* și *animus* din discursul literar al unui scriitor sau scriitoare, indiferent de perioada, momentul sau spațiul în care se manifestă literar.

2.5. *Scriitura Syzygia*

Când am abordat pentru prima dată această cercetare, remarcile gratuite referitoare la interpretarea de tip *gender* pe care ar putea-o avea tema m-au determinat să sondez subiectul și să orientez clar discursului către ceea ce doresc să evidențiez. Așadar, nu latura feministă este cea care va fi cercetată, cât re-inventarea scriitoarei după era comunistă în spațiul literar est-european, cu ajutorul principalului instrument deținut și reținut de cele care au trăit experiența trecutului. Re-umanizarea se produce în mod evident, fie ea prin ironie sau auto-ironie, mitizare sau demitizare, jovialitate sau tragism, mărturie stând direcția urmată de prozatoarele din spațiul literar autohton. Iar aceste caracteristici ale scriiturii nu sunt specifice discursului feminin, ci sunt independente de sex. Prin exercițiul propus, am descoperit, astfel, *anima* - femininul din vocea scriitorului - și *animus* - masculinul din vocea scriitoarei, cu alte cuvinte, *scriitura syzygia*, cele două arhetipuri jungiene – *anima* și *animus* - funcționând numai în pereche, jucând un rol esențial în menținerea echilibrului psihic al individului. Potrivit lui Jung, individul uman se opune atitudinii sale interioare, adică modului personal în care se raportează la lumea sa internă, subiectivă, această raportare fiind numită *anima* și *animus*. Cele două noțiuni prezintă concepția autorului conform căreia natura umană este una duală, singurele care diferă în funcție de sex fiind numai așteptările sociale. Pe scurt, *anima* reprezintă aspectul feminin întâlnit în inconștientul masculin, în timp ce *animus* reprezintă latura masculină a inconștientului feminin.

Observând scriitorul prin prisma rolului pe care îl joacă pe scena literaturii, putem identifica *persona* lui, dar, conducând discuția către direcția dorită de noi, și aspectul inconștientului colectiv și al celui personal/ subiectiv reprezentat de feminin și de masculin, de *anima* și de *animus*, transferate prin vocea naratorului din spațiul ficțional către cel real și invers, al cititorului, pentru că vocea este cea care face rolul. Un astfel de joc al vocilor întâlnim în polifonia discursului romanesc al lui Cătălin Dorian Florescu, în romanele *Zaira* și *Jacob se hotărăște să iubească*, și cel al Doinei Ruști, maestru păpușar când vine vorba de dirijarea „marionetelor” sale preferate – textele epice (*Manuscrisul fanariot*, *Patru bărbați plus Aurelius*, *Mămica la două albăstrele*), dar și în poziția publică a Anei Blandiana, creatoare senzorială de poezie și proză, autoare de texte memorialistice și teoretice, care își declară și susține titlul de *poet*, în forma masculină, încă de la începutul carierei sale literare.

În concluzie, delimitarea de scriitura feminină (despre care vorbeşte Cixous sau Kristeva) ţine doar de corpul critic dispus în a feminiza discursul sau nu, de a trasa limite sexiste sau a stârni alte discuţii gustate de domeniul pseudo-literar de astăzi. Polifonia discursului, jocul vocilor ţin de talentul scriitoricesc de a îmbrăca orice haină, indiferent de sex (Bloom), drama macro-cosmosului este în raport cu cea a micro-cosmosului artistic, iar monstrul creaţiei se află în pluralitatea entităţii, care este autorul.

3. METAMORFOZE ALE TRECUTULUI COMUNIST ÎN DISCURSUL EPIC FEMININ POSTDECEMBRIST

3.1. *Metamorfoza trecutului – tranziţia autoficţională pentru un nou discurs literar*

Restricţiunile comunismului au determinat multe scriitoare să se întoarcă la trecut pentru *topo-analiza* lui, prin vizitarea acestei geografii a memoriei prozatoarele reinterpretând şi reorientându-şi discursul prin pastişarea personală a unor experienţe preexistente, uneori ironic, alteori ambiguu, uneori mai anima sau mai animus, alteori tragic, prin lupta lui *altul* cu *celălalt*. Trecutul, acum revalorizat, redinamizat şi prin filtrul afectiv al prezentului, va da naştere unor metamorfoze ale acestor experienţe din perioada comunistă, re-(dez)-umanizând sau eliberând, pentru a putea ajunge din nou la reveria *anima*. În incursiunea mea, am constatat, astfel, că există elemente comune, elemente de unitate, dar şi diferenţe în discursul epic feminin postdecembrist, metamorfozele experienţei a celei care semnează Cartea, prin intermediul topo-analizei bachelardiene, fiind dintre cele mai variate.

Trauma societăţii româneşti, cea postdecembristă, se naşte din crize identitare, din turbulenţe şi violenţe cu profunde implicaţii umane. Identificăm, astfel, o serie de scriitoare mature, precum Ana Blandiana, Gabriela Adameşteanu, Doina Ruşti, Simona Popescu, Magda Cârneci sau Herta Müller, care nu uzitează toate de exerciţiul autoficţional, dar care sunt adepte ale geografiei memoriei, oferind o scriitură a construcţiei identitare. Ana Blandiana alege să îşi scrie Romanul, Gabriela Adameşteanu, căutând continuu semnificaţia timpului, se loveşte de „persistenţa memoriei”, Doina Ruşti se eliberează de fantomele trecutului comunist pentru a pătrunde jovial într-o altă dimensiune a trecutului, mai „originar”, Simona Popescu observă analitic exuvia evoluţiei, Magda Cârneci simte că trebuie să epicizeze animus poezia, iar Herta Müller exprimă literar şi literal-mente strigătul expresionist al lui Munch.

În acest întreg capitol, am arătat cum toposul extern al traumei, generator de imaginar, şi toposul intern, care ilustrează universul violent, devin surse ale anxietăţii şi puncte de iradiere ale deplasării traumei în discursul literar. Iar dacă metaforele obsedante sunt caracteristice operei

oricărui scriitor, există și o geografie a trecutului prin pătrunderea căreia imaginile sunt transferate, trans-mutate din autor în operă, (auto)ficțiunea preluând atributele toposului explorat, în timp ce autorul se eliberează, în discursul său literar ulterior producându-se metamorfoza.

Astfel, prozele Hertei Müller nu fabrică și nici nu reinventează trecutul, ci vin să stea mărturie prezentului pentru simptomele traumei colective, reprezentând o *metamorfoză a migrației*, întrucât „eliberarea” scriitoarei, iată, nu se produce prin părăsirea fizică a toposului extern, cum ne-am fi așteptat, ci prin confruntarea cu toposul interior, locuit, se vede, în continuare de un regim opresiv.

Devenirea prozatoarei Ana Blandiana se produce prin *metamorfoza fugii*, întreg imaginarul romanului *Sertarul cu aplauze* stând sub semnul fugii, ca act de lașitate sau ca act al înfrângerii. Fuga, este, așadar metamorfozată în act literar, iar sindromul ce o însoțește dipare în sfârșit din discursul literar ulterior al scriitoarei. Observăm, iată, cum epicizarea fugii vindecă trauma.

La Gabriela Adameșteanu, prin refugiul generat de nostalgia timpului am descoperit *metamorfoza timpului*, elementul temporalității regăsindu-se în toate titlurile prozatoarei.

Metamorfoza fantomei, pe de altă parte, pe care o regăsim în periplusul literar al Doinei Ruști, relevă ipostaze și roluri multiple, un joc al măștilor pe care prozatoarea ni-l propune după ce înfruntă propriile fantome ale trecutului comunist.

Dacă textele Hertei Müller se construiesc prin elementele unui corporal al minții, redat prin limbaj și prin neputința de a exprima trăirea autentică, dar incapabil să redea și dimensiunile existenței deformate, la autoare precum Simona Popescu, Magda Cârneci, Nora Iuga sau Aglaja Veteranyi, *metamorfozele identității corporale*, percepțiile la limita psihicului cu senzorialul, zbaterile universului interior devin modalități de realizare a discursului autoficțional cu atât mai mult cu cât, poete fiind, după *Momentul 1989* - experiența existențială care generează decizia de a scrie -, simt nevoia defulării experienței comuniste prin firul epic, deci se manifestă *Erfahrungul*.

Metamorfoza traumei, cea mai dureroasă identitar, se observă prin expunerea traumei manifestate și transpunerea ei în texte literare (fără a fi însă și transformată, deci dizolvată), prin explorarea episoadelor biografice care și-au lăsat amprenta profund în identitatea scriitoarelor. Exercițiul re-dez-umanizării identitare rămâne principala unitate de măsură în descoperirea semnificației autoficțiunilor în acest sens.

3.2. *Metamorfozele migraţiei*

Metamorfozele determinate de evenimentele din Decembrie 1989 pot fi comparate cu cele produse de fenomenul migraţiei, mai ales că avem de a face cu elemente de natură socio-politică, dar şi culturală. Şocul cultural al adaptării poate fi considerat componenta subiectivă a fenomenului de tranziţie, pentru că angrenează individul în prima fază de transformare, ramificaţiile acestei etape fiind multiple. Componentele migraţiei se reflectă şi în imaginarul artistic, căci autorii care tranzitează spaţii şi aleg pentru creaţie fie limba adoptivă, fie limba maternă, transpun componentele migraţiei sub toate formele unui material destinat prelucrării prin ficţiune. Unii autori abordează componentele ca tematici, motive literare, pe când alţii le transpun într-un mod mult mai subtil.

Refugiată în Australia la 24 de ani (în 1982), scriitoarea româncă abordează, prin prisma tematicii romanelor sale, pentru a evoca parabola comunismului, componentele migraţiei. Prima sa carte, *Scrisori către Monalisa* (1999), este povestea deciziei de emigrare forţată, poveste bazată pe refugiul în amnezie tocmai pentru a reda starea de confuzie şi ambiguitate cu care se confruntă emigrantul. Şi celelalte romane ale sale - *Windermere: Dragoste la a doua vedere* sau *mamabena.com*, construite pe metafora deplasării şi motivul călătoriei, nelipsit fiind umorul salvator specific - ilustrează şi alte componente ale migraţiei, cum ar fi şocul cultural şi integrarea personajelor sale în ţara de adopţie.

Permanenta re-dezumanizare literară experimentată de către Herta Müller prin descrierea sentimentului vacuităţii, a simptomului vidului existenţial trăit, se transformă în amprenta deplasării printr-o viaţă deposedată şi autoflagelantă. Romane precum *Animalul inimii*, *Leagănul respiraţiei* sau *Astăzi mai bine nu m-aş fi întâlnit cu mine însămi*, construcţii expresioniste cvasi-poetice, cu o textură violentă, născută din experienţe şi stări-limită, prezintă *metamorfoza migraţiei*.

Creaţiile autorilor străini de origine română sunt reflecţii duble asupra unui Sine disparat: perspectiva oaspetelui etern, supus codificării etnice şi ideologice, şi Sinele ca un Celălalt prin excelenţă.

3.3. *Metamorfozele fugii*

În prim-planul textelor din perioada anterioară căderii comunismului (istoric), proletcultiste sau nu, există mereu o conştiinţă agresată care trebuie să-şi apere libertatea, integritatea, demnitatea şi valorile. Perioada postcomunistă a însemnat pentru literatura română şi pentru întreg spaţiul cultural, social şi istoric o părăsire sau, mai bine zis, o evadare din canoanele impuse de fostul regim, evadare care se observă printr-o redefinire a identităţii

(re)găsite și care este frecvent întâlnită prin negarea, distrugerea sau refuzul trecutului. Deseori, de-limitarea s-a realizat, atunci și acum, prin fugă.

În *fuga* prin proza feminină postdecembristă am descoperit o amprentă specifică fiecăreia dintre aceste autoare, o astfel de metamorfoză a fugii, așadar joc de perspective și identități literare, regăsind și în *Sertarul cu aplauze* al Anei Blandiana, scris în perioada comunistă, dar terminat abia în martie 1991 (și publicat în 1992). Definițiile conceptului de fugă nu trebuie căutate doar la nivel lingvistic, ci trebuie avută în vedere metaforica lui, pentru că aceasta va realiza trecerea de la experiența istorică la interpretare, descoperind caracterul său proteic. Utilizând modelul propus de Reinhart Koselleck, conceptul este declișezat prin „temporalizarea” lui: pe de o parte, este proiectat rațional în viitor, adică provoacă, pe de altă parte, îi revalorizează sensurile din trecut, luminându-le, oferind o întreagă arhitectură intelectuală. Prin acest demers, am reușit să oferim o serie de noi perspective care, prin semantica lor, anulează distanța istorică ce le separa până acum, recuperându-le. În *nuce*, semnificațiile conceptului de fugă trebuie căutate departe în timp pentru a-i vedea formele sub care se manifestă; el este în sine asemănător unei fugi de Bach, pe diferite voci care reiau și dezvoltă tema principală, dar și cu adăugiri care sporesc complexitatea sensurilor.

3.4. *Metamorfozele traumei*

Metamorfoza traumei vine ca alt exemplu de trans-formare a discursului literar al prozatoarelor, în perioada postcomunistă. În acest subcapitol, am urmărit o analiză comparativă și sistematică a reprezentării traumei colective și/ sau individuale în lucrările, dar și în operele care tratează experiența traumatică. Nu în ultimul rând, pentru a demonstra metamorfozele traumei din discursul epic al prozatoarelor postcomuniste, o direcție de cercetare abordează perspectiva etică și ideologică, și anume identificarea rezistenței textului la procesul de absorbție a discursurilor dominante, precum și analizarea posibilelor relații dintre inovația narativă și ideologie.

Metamorfoza traumei auto-exilului, cum am numit-o, își are sursa într-o traumă născută de pe urma libertății și este întâlnită în imaginarul scriitorilor care se refugiază în alte spații decât cel al identității lor naționale, unde vor găsi structuri narrative ce construiesc, pe de o parte, universul sumbru al comunismului, în cazul literaturii scrise de Herta Müller, sau în discursul celor care, pe de altă parte, înfățișează felul în care personajele sunt (re)construite identitar, în urma deplasării lor fizice și mentale, cum se observă în proza scrisă de Aglaja Veteranyi sau Agota Kristof. În proza ultimelor două, ambele elvețiene nenative, care și-au părăsit țara din motive de regim politic, regăsim încorporări ale unui sine traumatizat ce generează rupturi regăsite la nivel de limbaj, fragmentaritate și relevă fizionomia deșădăcinării.

Limba maternă devine pentru scriitorii din exil un factor care permite conștientizarea alterității și un refugiu în același timp pentru regăsirea identității. Ea sfârșește prin a fi cea domestică, în timp ce limba de exil, cea adoptată, este mijloc de adaptare la noua viață și instrument pentru mutația identitară, pentru că dialogul literar de la egal la egal se poate realiza numai prin cucerirea cetății idiomului „de adăpost”, deci prin ruperea sau renunțarea, într-o oarecare măsură, la definiția identitară și resimțirea implicită a agresiunii noului mediu cultural *ales* – tot o opțiune, așadar; de aici, dezechilibrul: neputința exprimării sinelui, ci doar traducerea lui. Metamorfoza traumei exilului, produsă de constrângerile la care supune Istoria, scoate la lumină o nouă identitate artistică, o identitate a discursului și a limbajului, un stil prin care descoperim scriitura celor două identități umane.

3.4.1. Romanul unei morți anunțate

Conștiința artistică a Aglajei Veteranyi, mereu neliniștită și întrebătoare, stă în permanență sub semnul experimentului. Romanele sale, înainte de a fi dosare de creație, sunt dosarele unei existențe care depun mărturie despre modul în care s-au născut și au trăit textele. Autoarea nu face o proză neutră, ci o proză a trăirilor, uzitând de chiar viața sa, prin funcția corpului despre care vorbește Gheorghe Crăciun, cea a scrisului. Plecând de la ideile enunțate de autorul *Pactului somatografic*, am încercat să aflăm dacă scrisul poate prinde într-adevăr viață, fiind sau nu în măsură să ia locul corpului, și unde se oprește ficțiunea. Nu știm dacă autoarea a eșuat în încercarea regăsirii identității migratoare sau dacă nu corporalul scrisului a decorporalizat-o. *De ce fierbe copilul în mămăligă* și *Raftul cu ultimele suflări* sunt cele două romane a căror traducere a intențiilor am realizat-o în această lucrare din perspectivă literară, psihologică și fenomenologică, prin topoanaliza spațiilor tranzitate artistic de către autoare.

Pactul senzorial este semnat somatografic. Eliberarea prin scris se face total. Scrisul își cere tributul, jertfa fiind corpul, dar nu și senzorialul. Pactul somatografic al autoarei, realizat prin alegerea de a spune totul, această sinceritate de copil inocent, presupune verbalizarea traumei și a experiențelor dureroase. Exercițiul aflării identității pierdute este principala unitate de măsură în descoperirea semnificațiilor autobiografice. Proiectându-se în universuri ficționale, Aglaja a găsit o formă de a transfera angoasele resimțite în raport cu sinele și cu realul, o formă de eliberare și de regăsire a reveriei, o formă de autocunoaștere dinspre exterior în interior. Accesoriul confecționat din scriitura ei produce senzorial o metamorfoză somatografică, metamorfoză totală, desăvârșită artistic prin scufundarea în apele tulburi ale sinelui.

3.4.2. Constrângerile libertăţii

Scriitoarea de origine maghiară, Agota Kristof (1935-2011), a emigrat în Elveţia în 1956. Primul ei roman, *Marele caiet* (1986), este scris 30 de ani mai târziu, în limba franceză. Deşi alegerea lui Kristof de a scrie în limba franceză ar putea fi considerată un act de curaj, gestul ei nu exprimă nici o afecţiune faţă de noua limbă şi nici un sentiment de apartenenţă la cultura adoptată. În autobiografia ei, numită sugestiv *L'analphabète* (2004), ea numeşte limba franceză „o limbă inamică” care este pe cale să îi distrugă limba maternă, iar Elveţia, un deşert social şi cultural.

Roman al dezdăcinării, despărţirii, pierderii identităţii şi a unor destine sparte de regimul totalitar, *Marele caiet* (1986) este un experiment literar reuşit, pornit din continua luptă dictată de neliniştile identitare ale scriitoarei elveţiene de origine maghiară. Nevoită să-şi părăsească ţara, din cauza represaliilor sovietice, viaţa ei a stat mereu sub semnul întunericului, la fel şi scrisul său, ambele fiind cufundate în umbră şi în exil.

Este evident că din *Marele caiet* străbate propria traumă simţită de scriitoarea maghiară în urma separării de ţara natală, de familie, de limbă, de emoţii, traumă exprimată prin crearea unui spaţiu discursiv monstruos şi pasionant, în care se produce alienarea sinelui, cruzimea de neimaginat ţine loc în jocul celor doi fraţi, iar fiecare personaj rămâne străin în faţa celuilalt. Scrisul se transformă într-o formă suicidală, prin care Kristof creează un spaţiu în care nu-şi mai trăieşte adevărata viaţă, ci trăieşte ceea ce se scrie. Limba franceză şi noul mediu francofon, aparent salvator, i-a construit scriitoarei o identitate falsă şi deviantă, alegerea de a nu mai scrie în limba maghiară reprezentând răzbunarea emoţiilor şi abandonarea unei minciuni identitare, limba maternă fiind purtătoarea imaginarului identitar pierdut, pe care o va strecura sintactic în limba franceză, profanând parcă astfel limba (ne)adoptivă.

3.5. Metamorfozele identităţii corporale

Până în acest punct, analiza noastră a încercat să surprindă cât mai bine efecte ale experienţei comunismului, precum traume, constrângeri, temeri sau nefericiri metamorfozate în discursul literar al prozatoarelor de după 1989. În acest subcapitol, ne întoarcem privirea asupra perspectivelor existenţei şi devenirii, prin rememorarea copilăriei şi a adolescenţei petrecute în anii regimului comunist, pentru a surprinde de această dată condiţiile în care au apărut, semnificaţiile stilurilor literare angajate şi rolurile amestecului dintre real şi ficţional. Operele incluse în acest subcapitol sunt: *Sexagenara şi tânărul* şi *Hai să furăm pepeni* ale Norei Iuga, *Exuvii*, de Simona Popescu, şi *Fem*, de Magda Cârneci.

În metamorfoza identităţii corporale, percepţiile la limita psihicului cu senzorialul şi zbaterele universului interior devin modalităţi de realizare a discursului autoficţional cu atât mai mult cu cât scriitoarele la care am identificat această metamorfoză simt nevoia defulării experienţei comuniste prin firul epic, deci identificăm *Erfahrungul*. Vorbind despre poete exersate epic, ce este şi mai interesant şi ne-a determinat să ne oprim asupra acestor tranziţii prin autoficţiunea narativă ca metamorfoză a discursului lor literar, e că toate s-au reîntors, ulterior, la poezie.

În autoficţiunea feminină, reconstruirea sinelui se realizează şi prin corporalitate şi recunoaşterea şi afişarea sexualităţii. Femeinitatea corporală reprezintă un element de identitar de bază, subiectul corporal având un rol important în literatura sinelui. Din această perspectivă pot fi observate şi romanele Norei Iuga, *Sexagenara şi tânărul* (2004) sau *Hai să furăm pepeni* (2009), procedeele de care face uz regăsindu-se la nivelul expresiei şi la cel al imaginii.

Şi *Exuvii*, de Simona Popescu, este un roman autoficţional, în care sunt îmbinate atât teme identitare, cât şi aspecte legate de corporalitate. Textul surprinde esenţele vârstei şi experienţele formatoare printr-un proces inedit propus de autoare - regenerarea. De aceea, trecutul nu este recuperat, el este reinventat şi înregistrat în etape, pentru Devenire.

Tot spre o căutare identitară, dar în alt registru şi pe un alt ton, se îndreaptă şi autoficţiunea *FEM* a Magdei Cârnelci. Reprezentarea corporală creată de Fem (cum am numit eu personajul feminin) duce la configurarea unui tipar care transpune o serie de experienţe tipic feminine. Din punctul de vedere al construcţiei, femeinitatea rezidă din pendularea permanentă dintre corp, reflexivitate şi limbaj. Retorica textului este şi ea deseori în acord cu istoria trupului feminin, sintaxa care marchează textul provocând la duel logica masculină. Aceeaşi tehnică a asocierilor, întâlnită la Herta Müller, este folosită şi de Magda Cârnelci, de data aceasta asocierile fiind provocate de întâlnirea dintre percepţie şi toposurile trecutului apropiat şi ale realităţii prezente, şi mai puţin cu cele ale trecutului îndepărtat, ideologic.

Metamorfozele experienţei feminine în literatura postcomunistă nu trebuie să propună o abordare de tip gender, întrucât acestea sunt manifestările lor literare, exuviile lor după această experienţă de ordin ideologic. Toate aceste scriitoare au reuşit să traducă identitar specificitatea deceniilor postcomuniste, înrădăcinată în experienţa reală sau suprarealistă a epocii comuniste, acum când valorile culturale - precum şi concepţia de identitate în sine - sunt mai stabile.

3.6. Metamorfozele timpului

Metamorfoza timpului, timpul fiind o coordonată constant întâlnită în textele Gabriela Adameşteanu, şi nu numai ca temă, ci şi textual, este o formulă îndelung căutată şi probată. Creaţiile prozatoarei stau sub semnul timpului, nu numai în ceea ce priveşte plăsmuirea lor, până

la apariția romanului *Fontana di Trevi*, părănd a fi o continuă așteptare a ceva care parcă trebuie să se întâmple și nu se mai întâmplă, asemenea întâlnirii cu Godot.

Personajele Gabrielei Adameșteanu vorbesc și se mișcă în universul cenușiu, sufocant și lipsit de orizonturi deschise mentalitar, al societății de dinainte și după 1989, un univers ce a marcat identități și destine. Numitorul comun al acestui imaginar este timpul, un timp social ce își lasă amprenta în mediu, în vârstă, în stări – de nehotărâre, de tulburare, căutare și insatisfacție. Metamorfoza timpului adameștean se simte în neliniștea mocnită ca o spaimă continuă, puternică până la disperare, violentă, insuportabilă, ocupând întreg spațiul cotidian, intim și exterior. Autoarea leagă actul scrisului de contextul generator - în cazul ei, comunismul – singurul context care nu constituie ficțiune nici în realitatea ei, nici în imaginarul universului ei narativ:

Romane ale unei istorii, și nu romane istorice, ele adăpostesc sub umbrela timpului înseși personajele, tipologiile și procedeele lor de compunere. Nu ne gândim aici numai la timpul obiectiv, exprimat prin durată, ci mai ales la timpul ca experiență subiectivă, trăită ciclic, cu întâmplări mărunte, repetitive, aparent inofensive, dar care macină imperceptibil nucleul ființei. Prin permanenta întoarcere în timp, prozatoarea recuperează amintirea unui comunist căruia îi corespunde și propriul trecut, acela al devenirii și al maturizării ei artistice.

Întreg segmentul temporal, întins pe mai bine de șase decenii, cuprins de trilogie, surprinde autentic realitatea românească din perspectiva unor traiectorii umane. În fond, timpul este coordonata esențială care gravitează în jurul scopurilor și al mijloacelor, al cauzelor și al efectelor acțiunilor omului. Iar personajele aici de față sunt croite sau alterate de atingerea lui. „Locuitoare” al unui astfel de timp – al amenințărilor, al ezitărilor, al amânărilor și al așteptărilor, al frustrărilor mocnite, Letiția se opune acestui curs „firesc” al naturii, firesc și firește impus, neales, pentru că simte că la capătul drumului o așteaptă ratarea și uitarea - frustrări mai dureroase decât însăși moartea, căci ele sunt resimțite și la nivelul identității. Pendularea personajului este aidoma ceasului, și nu din cauza nehotărârii, pentru că Letiția Arcan știe ce vrea, ci pentru diformitățile pe care le scoate la suprafață timpul.

Trilogie a vârstelor unei femei, cum numește însăși prozatoarea *romanele Letiției*, cele trei opere prezintă devenirile protagonistei, de la adolescență, la tânără adultă, apoi, ca sexagenară, sub imperiul timpului metamorfozat, o geografie a timpului care are sens numai prin des-coperirea geografiei memoriei.

CONCLUZII ŞI CONTRIBUȚII ORIGINALE

După ce ne-am întrebat, la începutul acestei lucrări, dacă fenomenul comunismului este, din perspectivă literară, un palimpsest ideologic sau o punere în abis, aflăm, la capătul cercetării noastre că metamorfozele experiențelor conțin toate urme ale acestui moment al istoriei și apare ca o pastă vandabilă literaturii. Am văzut, aşadar, că scriitorul sau scriitoarea nu doar „copiază” trecutul sau din trecut, ci îl și reinterpretează sau îl rescrie, prin adaptarea unor experiențe preexistente, și că trecutul este acum revalorizat, deoarece nu se mai poate crea ca odinioară, însă se pot relua aceleași subiecte, sub o nouă formă. S-a scris și se mai scrie despre „lunga noapte național-comunistă”, despre urmele trecutului, despre trecut ca re-(dez)-umanizare sau despre scrisul ca formă de eliberare, dar nu s-a încercat o punere în discuție a acestei chestiuni cât privește experiența comunismului în proza feminină și metamorfozele discursului epic feminin după această experiență.

În orice context am vorbi despre actul scrierii, cel care îl inițiază și se angajează în acest proces are ceva de transmis. Numai în intimitatea scrisului se pot dezvălui adevăratele trăiri, spaime, gânduri, răspunsuri, care definesc individul ca existență umană independentă, pentru că, înainte de toate, scrisul are rol eliberator. Refugiu sau exil, el traduce intențiile celui care se găsește în situații-limită, care are nevoie de o direcție, acționând ca o busolă personală. Dotată cu puterea de a se reinventa pe sine însăși, produs al lumii moderne și postmoderne, la scriitoarea postdecembristă, o a treia femeie lipovetskiană, după ce i-am parcurs evoluția în climatul literar românesc actual, am descoperit o formulă a discursului literar de tip *Erfahrung* identificabilă în proza postdecembristă prin prisma experienței comuniste percepute literar ca un numitor comun.

Demersul nostru s-a îndreptat, aşadar, asupra prozei feminine postdecembriste, iar după un studiu comparativ hermeneutic aplicat prozelor selectate, pentru a intra în acest joc al perspectivelor, am descoperit amprenta specifică fiecăreia dintre aceste autoare, elementele de unitate sau diferențele din discursul lor postcomunist, analizând prin asociere sau disociere instanțele narrative, voci ce s-au revelat din metamorfozele discursului lor epic în urma experienței. În observarea textelor alese nu am avut în vedere criteriul valoric, nu am realizat clasificări și nici nu am abordat o analiză de tip *gender*, literatură feminină versus literatură masculină, cel mult, am lămurit trăsătura care ar putea emerge din aceste tipuri de discurs. Ceea ce am avut în vedere, însă, este impactul pe care o mentalitate, o ideologie sau un regim plin de constrângeri îl poate avea asupra celui care, o dată eliberat de aceste limitări, se eliberează și prin scris, aici la nivel de discurs epic, această eliberare literară reprezentând *axis mundi* care permite *perpetuum*–ul *mobile* creator. Gradul de traducere al intențiilor, jocul perspectivelor *eu-altul*,

defularea biografică sau ficţională şi, mai ales, reinventarea sau adaptarea la „noua lume” sunt elementele care constituie „metrul” nostru în aprecierea transformării care s-a produs. Abordarea noastră numai faţă de scriitoare, şi nu şi faţă de scriitori, vine din intenţia de a elimina discursul de tip *gender* şi pentru a le reuni pe aceste „tovarăşe de drum” sub acoperişul locuinţei şi locuirii aceluiaşi regim a unor experienţe cu impact diferit, nu care exclude însă şi scriitori.

De asemenea, am încercat să descoperim elementul comun care a ajutat în salvarea identităţii, a conştiinţei de sine şi, până la urmă, a individualităţii - artistice sau umane -, şi transformările pe care scriitoarele de proză postdecembristă le-au suferit în această tranzitare a geografiei memoriei, am văzut, ca experienţă revelatoare. Dar în procesul de metamorfoză a memoriei generaţiei contemporane, spaţiile şi chiar timpul amintirilor se schimbă, astfel că mult timp scriitoarele vor duce un adevărat război al amintirilor, păzindu-le şi ascunzându-le în casa minţii, pentru a evita poate răspunsurile la întrebările dureroase din urma experienţei. Pactul cu naraţiunea ce cuprinde geografia memoriei scoate în evidenţă urmele unei legături nesigure, fragile între trecut şi prezent, pe care doar o reamintire a existenţei simbolurilor universale o mai ţine în viaţă. De aceea, am testat aplicabilitatea şi validitatea conceptelor, precum memorie, geografie a memoriei, topoanaliză, Erfahrung, metamorfoză, umor, traumă, migraţie etc., produse de această experienţă, pentru a descoperi şi analiza metamorfozele de la nivelul discursului epic al scriitoarelor postdecembriste, dar şi măsura în care coordonatele lor identitare literare sau creatoare au suferit alteraţii sau dacă scriitura lor a fost influenţată de aspectul ideologic al trecutului.

Abordarea noastră s-a făcut din perspectivă literară, psihanalitică şi fenomenologică, aspectul ideologic şi cel politic constituind numai punctul comun care a dat startul acestei cercetări. Am dorit, deci, să subliniem o serie de aspecte identificate în discursul epic feminin postdecembrist pe care am considerat că merită a le aborda, a le dezvolta sau chiar a le dez-vălui. Numitorul comun al perspectivelor acestor proze este universul personajelor, creat prin dialectica limbajului şi prin maniera aparte în care este construită fiecare lume ficţională, în timp ce geneza lor am descoperit-o în experienţa traumei constrângerilor la care au fost supuse, mai ales la nivel ideologic şi identitar, de regimul totalitar comunist. Şi aici trebuie amintit, mai înainte de toate, modul în care diformitatea - expresie a vacuităţii formelor şi a stărilor sigure sau precise, rezultate ca urmare a permanentului sentiment de nesiguranţă şi teamă -, determină limbajul traumei. Reîntoarcerea în trecut poate vindeca sindromul dezumanizării de care încă mai suferă, chiar dacă semnele depăşirii sunt din ce în ce mai evidente, spaţiul nostru (şi nu numai) literar. Memoria unui trecut care şi-a lăsat amprenta până în identitate, poate fi ajutată, psihanalitic, prin migrarea – întoarcerea şi re-găsirea - în amintirea dureroasă, cu scopul de a scoate *umbra*

jungliană la lumină. Fenomenologic, această întoarcere în toposurile trecutului poate fi una creatoare, spațiul făcând loc reveriei. Topo-analiza celui mai intim spațiu dezvăluie imagini de tip refugiu, însă refugiul este și cel care împiedică adevărata confruntare cu realitatea, recunoașterea sinelui sau cunoașterea limitelor. Părăsirea acestei zone de confort literar, deci, realizată printr-un transfer al imaginilor, educă reveria sau o salvează, *animus* permite manifestarea lui *anima*, realitatea permite apariția creativității, iar memoria face loc amintirii.

Majoritatea vizitelor literare în geografia memoriei - spațiu al spaimelor, deziluziilor și frustrărilor colective - s-au concretizat prin autobiografii ficționale sau *autoficțiuni*, ce operează cu un tip de discurs al eului puternic introspectiv. Radiografia literaturii scriitoarelor postdecembriste confirmă existența unui segment consistent care aparține genului hibrid al autoficțiunii. După o lectură atentă a mai multor texte din această perioadă, am constatat aplecarea prozatoarelor spre introspecție, asupra trecutului lor, asupra traumelor lor, asupra identității intime sau sociale, discursul multora dintre ele funcționând în manieră eliberatoare, detabuizantă. Astfel, apelul la autoficțiune este forma lor de reprezentare a unor experiențe resimțite violent, chiar traumatic, care au determinat o distanțare de sine, iar recursul la memorie echivalează cu un complex proces de (re)construcție identitară.

În toate discursurile epice asupra cărora ne-am aplecat în această cercetare, chiar și în cele pe care le-am atins numai tangențial, putem observa transformări, schimbări ale felului de a scrie ale celor care au trăit experiența comunismului după vizitarea geografiei memoriei - cum am numit întoarcerea în amintirea trecutului dureros. Confruntarea, uneori amânată, s-a concretizat, în cazul literaturii, cu aceste metamorfoze ale discursului post-Înfruntare, descoperite prin maniera în care toposul extern al traumei, generator de imaginar, și toposul intern, care ilustrează universul violent, devin surse ale anxietății și puncte de iradiere ale deplasării traumei în discursul literar, (auto)ficțiunea preluând atributele toposului explorat, în timp ce autorul se eliberează, în discursul său literar ulterior producându-se, așadar, metamorfoza.

Astfel, prozele Hertei Müller nu fabrică și nici nu reinventează trecutul, ci vin să stea mărturie prezentului pentru simptomele traumei colective, reprezentând o *metamorfoză a migrației*, întrucât „eliberarea” scriitoarei nu se produce prin părăsirea fizică a toposului extern, cum ne-am fi așteptat, ci prin confruntarea cu toposul interior, locuit, se vede, în continuare de un regim opresiv. Devenirea prozatoarei Ana Blandiana se produce prin *metamorfoza fugii*, întreg imaginarul romanului *Sertarul cu aplauze* stând sub semnul fugii, ca act de lașitate sau ca act al înfrângerii. Fuga, este, așadar metamorfozată în act literar, iar sindromul ce o însoțește dipare în sfârșit din discursul literar ulterior al scriitoarei. Observăm, iată, cum epicizarea fugii

vindecă trauma. La Gabriela Adameşteanu, prin refugiul generat de nostalgia timpului am descoperit *metamorfoza timpului*, elementul temporalităţii regăsindu-se în toate titlurile prozatoarei. *Metamorfoza fantomei*, pe de altă parte, pe care o regăsim în periplul literar al Doinei Ruşti, relevă ipostaze şi roluri multiple, un joc al măştilor pe care prozatoarea ni-l propune după ce înfruntă propriile fantome ale trecutului comunist. Dacă textele Hertei Müller se construiesc prin elementele unui corporal al minţii, redat prin limbaj şi prin neputinţa de a exprima trăirea autentică, dar incapabil să redea şi dimensiunile existenţei deformate, la autoare precum Simona Popescu, Magda Cârneli, Nora Iuga sau Aglaja Veteranyi, *metamorfozele identităţii corporale*, percepţiile la limita psihicului cu senzorialul, zbaterele universului interior, devin modalităţi de realizare a discursului autoficţional cu atât mai mult cu cât, poete fiind, după *Momentul 1989* - experienţa existenţială care generează decizia de a scrie -, simt nevoia defulării experienţei comuniste prin firul epic, deci se manifestă şi *Erfahrungul*. *Metamorfoza traumei*, cea mai dureroasă identitar, se observă prin expunerea traumei manifestate şi transpunerea ei în texte literare (fără a fi însă şi transformată, deci dizolvată), prin explorarea episoadelor biografice care şi-au lăsat amprenta profund în identitatea scriitoarelor.

În textele aduse în discuţie, dezbrăcarea sinelui şi a memoriei de regimul totalitar, deşi sunt o constantă, tonalităţile discursului sunt însă diferite: observaţia rece se amestecă cu ambiguitatea, iar spiritul combativ este subliniat de foarte multe ori prin autoironie. Din toate aceste stiluri hibride iese la suprafaţă dorinţa de a spune totul pentru a putea merge mai departe. Dar alegerea de a spune totul presupune şi verbalizarea experienţelor dureroase. Prin pendularea dintre rememorare şi decantare, transformare şi textualizare, această terapie se dovedeşte a avea efecte benefice, de eliberare a sinelui, prin puterea cuvântului scris, care, verbalizat, deci actualizat, atenuază. Proiectându-se în universuri ficţionale până nu demult amânate, aceste prozatoare au găsit o formă de analizare a angoaselor resimţite în raport cu sinele şi cu realul, o formă de eliberare şi de regăsire a reveriei, o formă de autocunoaştere, de reumanizare prin dezumanizare. Accesoriul confecţionat din scriitura lor este menit să producă metamorfoza din interior spre exterior prin scufundarea sinceră în apele tulburi ale sinelui.

Metamorfozele experienţei feminine în literatura postcomunistă nu trebuie să propună o abordare de tip gender, întrucât acestea sunt manifestările lor literare, exuviile lor după această experienţă de ordin ideologic, cu atât mai mult cu cât toate au reuşit să traducă identitar specificitatea deceniilor postcomuniste, înrădăcinată în experienţa reală sau suprarealistă a epocii comuniste, acum, când valorile culturale, precum şi concepţia de identitate în sine, sunt mai stabile.

BIBLIOGRAFIE

BELETRISTICĂ

1. Adameşteanu, Gabriela, *Dimineaţă pierdută*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2012.
2. Adameşteanu, Gabriela, *Drumul egal al fiecărei zile*, ediția a VI-a definitivă, Iaşi, Editura „Polirom”, 2015.
3. Adameşteanu, Gabriela, *Fontana di Trevi*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2018.
4. Adameşteanu, Gabriela, *Întâlnirea*, Iaşi, Editura „Polirom”,
5. Adameşteanu, Gabriela, *Provizorat*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2010.
6. Babeţi, Adriana, *Prozac. 101 pastile pentru bucurie*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2009.
7. Babeţi, Adriana, *Prozac 2. 90 de pastile împotriva tristeții*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2014.
8. Beligan, Anamaria, *Windermere: Dragoste la a doua vedere* (traducere din engleză de Dana Lovinescu și Anamaria Beligan), Floreşti, Editura „Limes”, 2009.
9. Beligan, Anamaria, *mamabena.com* (traducere din engleză de Dana Lovinescu și Anamaria Beligan), Bucureşti, Editura „Cartea veche”, 2005.
10. Beligan, Anamaria, *Scrisori către Mona Lisa* (traducere din engleză de Dana Lovinescu și Anamaria Beligan), Floreşti, Editura „Limes”, 2012.
11. Bittel, Adriana, *Cum încăruneşte o blondă*, Bucureşti, Editura „Humanitas”, 2015.
12. Blandiana, Ana, *Sertarul cu aplauze*, Bucureşti, Editura „Humanitas”, 2004.
13. Blandiana, Ana, *Sertarul cu aplauze*, Bucureşti, Editura „Tinerama”, 1992.
14. Cârneci, Magda, *Fem*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2014.
15. Florescu, Cătălin Dorian, *Jacob se hotărăşte să iubească* (traducere de Mariana Bărbulescu), Iaşi, Editura „Polirom”, 2012.
16. Florescu, Cătălin Dorian, *Zaira* (traducere de Mariana Bărbulescu), Iaşi, Editura „Polirom”, 2012.
17. Gide, André, *Falsificatorii de bani*, Bucureşti, Editura „Vivaldi”, 1992.
18. Iuga, Nora, *Sexagenara și tânărul*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2000.
19. Kristof, Agota, *L'alphabète*, Geneva, Editura „Zoé”, 2004.
20. Kristof, Agota, *Le grand cahier*, Paris, Editions du Seuil, 1986.
21. Kristof, Agota, *Marele caiet*, Bucureşti, Editura „Trei”, 2006.
22. Kristof, Agota, *Romans, Nouvelles, Théâtre complet*, Paris, Editions du Seuil, 2011.
23. Müller, Herta *Animalul inimii* [1997] (traducere de Nora Iuga), Bucureşti, Editura „Humanitas”, 2010.
24. Müller, Herta, *Leagănul respirației*, (traducere de Alexandru Şahighian), Bucureşti, Editura „Humanitas”, 2010.

25. Müller, Herta, *Astăzi mai bine nu m-aş fi întâlnit cu mine însămi* (traducere de Corina Bernic), Bucureşti, Editura „Humanitas”, 2014.
26. Plath, Sylvia, *Clopotul de sticlă* (traducere de Alexandra Coliban), Iaşi, Editura „Polirom”, 2003.
27. Popescu, Simona, *Exuvii* [1997], Iaşi, Editura „Polirom”, 2011.
28. Ruşti, Doina, *Fantoma din moară*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2008.
29. Ruşti, Doina, *Patru bărbaţi plus Aurelius*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2011,
30. Ruşti, Doina, *Mămica la două albăstrele*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2013.
31. Ruşti, Doina, *Manuscrisul fanariot*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2015.
32. Sora, Simona, *Hotel Universal*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2013.
33. Veteranyi, Aglaja, *De ce fierbe copilul în mămăligă* (traducere de Nora Iuga), Iaşi, Editura „Polirom”, 2003.
34. Veteranyi, Aglaja, *Raftul cu ultimele suflări* (traducere de Nora Iuga), Iaşi, Editura „Polirom”, 2003.

LITERATURĂ DE SPECIALITATE (CRITICĂ ŞI TEORETICĂ)

1. Agamben, Giorgio, *Enfance et histoire. Destruction de l'expérience et origine de l'histoire* (traducere din italiană de Yves Hersant), Paris, Editura „Payot&Rivages”, 2002.
2. Anghelescu, Mircea (coord.), *Dicţionar de termeni literari*, Bucureşti, Editura „Garamond”, 1995.
3. Aristotel, *Poetica*, Bucureşti, I.R.I., 1998.
4. Auerbach, Erich, *Mimesis* (1946), (traducere de Ion Negoitescu), Bucureşti, Editura pentru Literatură Universală, 1967.
5. Babeţi, Adriana, *Amazoanele. O poveste*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2013.
6. Bachelard, Gaston, *Poetica reveriei* [1960], Piteşti, Editura „Paralela 45”, 2005.
7. Bachelard, Gaston, *Poetica spaţiului* [1957], Piteşti, Editura „Paralela 45”, 2003.
8. Bacholle, Michèle, *Un passe contraignant: double bind et transculturation*, Amsterdam, Editura „Rodopi”, 2000.
9. Bahtin, Mihail, *Problemele poeziei lui Dostoievski*, Bucureşti, Editura „Univers”, 1970.
10. Ballans, Pierre, *L'écriture blanche: un effet du démenti pervers*, Paris, Editura „L'Harmattan”, 2007.
11. Barbu, Daniel, *Republica absentă*, Editura Nemira, Bucureşti, 1999.
12. Barthes, Roland, *Gradul zero al scriiturii. Noi eseuri critice* (traducere de Al. Cistelecan), Chişinău, Editura „Cartier”, 2006.

13. Barthes, Roland, *Le Grain de la voix*, Paris, Editura „Seuil”, 1981.
14. Barthes, Roland, *Plăcerea textului*, traducere de Marian Papahagi, Cluj-Napoca, Editura „Echinox”, 1994.
15. Barthes, Roland, *The Death of the Author*, în „Image, Music, Text”, New York, Farrar, 1977.
16. Beauvoir, Simone de, *Al doilea sex* [1949], Bucureşti, Editura „Univers”, 2006.
17. Behring, Eva, *Scriitori români în exil (1945-1989)*, traducere din limba germană de Tatiana Petrache și Lucia Nicolau, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 2001.
18. Bergson, Henri, *Teoria râsului* (1911), traducere din limba franceză de Silviu Lupaşcu, Iaşi, Editura „Polirom”, 2013.
19. Binder, Rodica, *Salt mortal de la circ la literatură*, iunie 2000, Köln, în posfață la *De ce fierbe copilul în mămăligă*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2003.
20. Bizuleanu, Dana, *Fotografiile și carcasa morții în proza Hertei Müller*, Bucureşti, Editura „Tracus Arte”, 2014.
21. Blandiana, Ana, *Cine sunt eu? (un sfert de secol de întrebări)*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 2001.
22. Bloom, Harold, *Canonul Occidental. Cărțile și Școala Epocilor* (traducere de Diana Stanciu), Bucureşti, Editura „Univers”, 1998.
23. Bodi, Andrei, Dobrescu, Caius (coord.), *Repertoriu de termeni postmoderni*, Editura Universității Transilvania din Braşov, 2008.
24. Bodi, Andrei, Ilie, Rodica, Lăcătuş, Adrian (coord.), *Dilemele identității. Forme de legitimare a literaturii în discursul cultural european al secolului XX*, Editura Universității Transilvania din Braşov, 2011.
25. Boia, Lucian, *Mitologia științifică a comunismului*, Bucureşti, Editura „Humanitas”, în 2005.
26. Boldea, Iulian (coord.), *Studies on Literature, Discourse and Multicultural Dialogue*, Arhipelag XXI Press, Târgu-Mureş, 2013.
27. Booth, Wayne C., *The Rhetoric of Fiction, 2nd Edition*, The University of Chicago Press, Chicago & London, 1983.
28. Borbely, Ștefan, *O carte pe săptămână*, Bucureşti, Editura „Ideea europeană”, 2007.
29. Bornand, Marie, *Témoignage et fiction: les récits de rescapés dans la littérature de langue française (1945–2000)*, Geneva, Editura „Librairie Droz”, 2004.
30. Bremmer, Ian, *The End of the Free Market*, New York, Portfolio-Penguin, 2010.

31. Burţa-Cernat, Bianca, *Portret de grup cu scriitoare uitate. Proza feminină interbelică*, Bucureşti, Editura „Cartea Românească”, 2011.
32. Călinescu, Matei, *A citi, a reciti. Către o poetică a relecturii*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2007.
33. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*. Bucureşti, Editura „Humanitas”, 1999.
34. Compagnon, Antoine, *Demonul teoriei*, Cluj-Napoca, Editura „Echinox”, 2007.
35. Cordoş, Sanda, *În lumea nouă*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 2003.
36. Cordoş, Sanda, *Lumi din cuvinte. Reprezentări şi identităţi în literatura română postbelică*, Bucureşti, Editura „Cartea Românească”, 2012.
37. Cornea, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, ediţia a II-a, Iaşi, Editura „Polirom”, 1998.
38. Cornea, Paul, *Introducere în teoria literaturii*, Bucureşti, Editura „Minerva”, 1988.
39. Cozea, Liana, *Prozatoare ale literaturii române moderne*, Oradea, Biblioteca revistei „Familia”, 1994.
40. Crăciun, Gheorghe, *Doi într-o carte*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2016.
41. Crăciun, Gheorghe, *Pactul somatografic*, Piteşti, Editura „Paralela 45”, 2009.
42. *Dicţionarul cronologic al romanului românesc. De la origini până în 1989*, Bucureşti, Editura Academiei, 2004.
43. Dyer, Richard, *White: Essays on Race and Culture*, London, New York, Routledge, 1997.
44. Eagleton, Terry, *Teoria literară: o introducere*, traducere de Delia Ungureanu, Iaşi, Editura „Polirom”, 2008.
45. Eco, Umberto, *Limitele interpretării* (trad. Ş. Mincu, D. Bucşă), Constanţa, Editura „Pontica”, 1996.
46. Faguet, Emile, *Arta de a citi*, Bucureşti, Editura „Albatros”, 1988.
47. Filipaş, Elena Zaharia, *Studii de literatură feminină*, Bucureşti, Editura „Paideia”, 2004.
48. Freud, Sigmund, *Dincolo de principiul plăcerii* (1920), traducere de George Purdea, Bucureşti, Editura „Jurnalul Literar”, 1992.
49. Freud, Sigmund, *Opere Esenţiale, vol. 4. Cuvântul de spirit şi raportul său cu inconştientul*, traducere din limba germană şi note introductive de Vasile Dem. Zamfirescu, Bucureşti, Editura „Trei”, 2010.
50. Gasparini, Philippe, *Est-il je? Roman autobiographique et autofiction*, Edition du Seuil, Paris, 2004.
51. Genette, Gérard, *Palimpsestes*, Paris, Edition du Seuil, 1982.

52. Gheo, Radu Pavel, Lungu, Dan (coord.), *Tovarăşe de drum. Experienţa feminină în comunism*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2008.
53. Goffman, Erving, *Interaction ritual*, New York, Pantheon Books, 1967.
54. Goldfarb, Jeffrey C., *Reinventing Political Culture. The Power of Culture versus the Culture of Power*, Polity Press, 2012.
55. Haase, C., *Transkulturalität, Hybridität, Postnationalität: Anmerkungen zu einem Diskurs über Literatur von Migranten in Deutschland*, în U. Pörksen, B. Busch (coord.), „Eingezogen in die Sprache, angekommen in der Literatur: Positionen des Schreibens in unserem Einwanderungsland”, Göttingen, 2008.
56. Heliade-Rădulescu, Ion, *Amintiri asupra istoriei regenerării române sau evenimentele de la 1848*, Bucureşti, 1893.
57. Horváth, István, Anghel, Remus Gabriel (coord.), *Sociologia migraţiei. Teorii şi studii de caz româneşti*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2009.
58. Hristic, Jovan, *Formele literaturii moderne*, Bucureşti, Editura „Univers”, 1973.
59. Ilie, Rodica, „The trained memory – Complementary histories of Romanian literature”, în *Studies on Literature, Discourse and Multicultural Dialogue*, Iulian Boldea (coord.), Arhipelag XXI Press, Târgu-Mureş, 2013.
60. Jauss, Hans Robert, *Experienţă estetică şi hermeneutică literară*, Bucureşti, Editura „Univers”, 1983.
61. Jicu, Adrian, *Carouselul cu hamsteri*, Cluj-Napoca, Editura „Casa cărţii de ştiinţă”, 2014.
62. Jung, Carl Gustav, *Opere complete I. Arhetipurile şi Inconştientul colectiv*, Bucureşti, Editura „Trei”, 2003.
63. Jung, Carl Gustav, *Puterea sufletului 2*, Bucureşti, Editura „Anima”, 1994.
64. Kayser, Wolfgang, *Opera literară*, Bucureşti, Editura „Univers”, 1979.
65. Kenny, Michael, *The Politics of Identity. Liberal Political Theory and the Dilemmas of Difference*, Cambridge, Polity Press, 2004.
66. Kermode, Frank, *The sense of Ending*, Oxford, Oxford University Press, 1967.
67. Kertesz, Imre, *În afara destinului*, Bucureşti, Editura „EST”, 2002.
68. Kristeva, Julia, *Étrangers à nous-mêmes*, Paris, Editura „Fayard”, 1988.
69. Kristeva, Julia, *Pentru o teorie a textului*, Bucureşti, Editura „Univers”, 1980.
70. Kristeva, Julia, *Pouvoirs de l'horreur. Essai sur l'abjection*, Paris, Edition du Seuil, 1980.
71. Kristeva, Julia, *Sémiotikè: recherches pour une sémanalyse*, Paris, Edition du Seuil, 1969.

72. Le Goff, Jacques, *Histoire et Mémoire*, Paris, Editura „Gallimard”, 1988.
73. Le Goff, Jacques (coord.), *La Nouvelle Histoire*, Paris, Editura „Retz”, 1978.
74. Lewis, Barry, *Postmodernism and Literature* în Stuart Sim (ed.), *The Routledge Companion to Postmodernism*, Londra New York, „Routledge, Taylor&Francis Group”, 2003, pp. 121-133.
75. Lipovetsky, Gilles, *La Troisième femme: permanence et révolution du féminin*, traducere de Radu Sergiu Ruba și Manuela Vrabie, Editura „Univers”, București, 2000.
76. Lovinescu, Eugen, *Critice 2*, București, Editura „Minerva”, 1982.
77. Lyotard, Jean-François, *La condition postmoderne: rapport sur le savoir*, Paris, Editions de Minuit, 1979.
78. Macsinga, Irina, *Psihologia diferențială a personalității*, Timișoara, Editura „Mirton”, 2003.
79. Man, Paul de, *Blindness and Insight*, New York, Oxford University Press, 1971.
80. Manea, Norman, Cordoș, Sanda (ed.), *Romanian writers on writing*, San Antonio, Trinity University Press, 2011.
81. Manea, Norman, *Despre Clovni: Dictatorul și Artistul*, Iași, Editura „Polirom”, 2005.
82. Mannheim, Karl, *Le problème des générations*, Paris, Editura „Nathan”, 1990.
83. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura „Paralela 45”, 2008.
84. Manolescu, Nicolae, *Lectura pe înțelesul tuturor*, Braşov, Editura „Aula”, 2000.
85. Marven, Lyn, *Body and narrative in Contemporary Literatures in German: Herta Müller, Libuse Moníková, Kerstin Hensel*, Oxford, Oxford University Press, 2005.
86. Mihăilescu, Dan C., *Castelul, biblioteca, pușcăria. Trei vămi ale feminității exemplare*. București, Editura „Humanitas”, 2013.
87. Mihăilescu, Dan C., *Literatura română în postceaușism, I. Memorialistica sau trecutul ca re-umanizare*, Iași, Editura „Polirom”, 2004.
88. Mihăilescu, Dan C., *Literatura română în postceaușism, II, Proza. Prezentul ca dezumanizare*, Iași, Editura „Polirom”, 2006.
89. Mill, John Stuart, Taylor Mill, Harriet, Rossi, Alice S., *Essays on sex equality*, Chicago, The University of Chicago Press, 1970.
90. Miloi, Ionuț, *Cealaltă poveste. O poetică a rescrierii în literatura română contemporană*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2015.
91. Moura, Jean-Marc, *Littératures francophones et théorie postcoloniale*, Paris, Presses Universitaires de France, 1999.

92. Muşat, Carmen, *Perspective asupra romanului românesc postmodern și alte ficțiuni teoretice*, Pitești, Editura „Paralela 45”, 1998.
93. Neculau, Adrian, *Viața cotidiană în comunism*, Iași, Editura „Polirom”, 2004.
94. Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, București, Editura „Cartea românească”, 2008.
95. Nora, Pierre, *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire*, Representations 26, Spring 1989.
96. Nora, Pierre, *Les Lieux de Mémoire*, vol. 2, Paris, Editura „Gallimard”, 1997.
97. Pachia-Tatomirescu, Ion, *Dicționar estetic-literar, lingvistic, religios, de teoria comunicației...*, Timișoara, Editura „Aethicus”, 2003.
98. Parry, Benita, *Postcolonial Studies: A Materialist Critique (Postcolonial Literatures)*, London, „Routledge London and New York”, 2004.
99. Pârvulescu, Ioana, *Alfabetul doamnelor. De la doamna B. la doamna T.*, București, Editura „Crater”, 1999.
100. Petitpierre, Valérie, *D'un exil l'autre: Les détours de l'écriture dans la trilogie romanesque d'Agota Kristof*. Geneva, Editura „Zoé”, 2000.
101. Petraș, Irina, *Oglinda și drumul. Prozatori contemporani*, București, Editura „Cartea românească”, 2013.
102. Pîrjol, Florina, *Carte de identități*, București, Editura „Cartea românească”, 2014.
103. Podoabă, Virgil, *Metamorfozele punctului. În jurul experienței revelatoare*, Pitești, Editura „Paralela 45”, 2004.
104. Preda, Sorin, *Moromeții: ultimul capitol*, București, Editura Academiei Române, 2010.
105. Ralian, Antoaneta, *Amintirile unei nonagenare: călătoriile mele, scriitorii mei*, București, Editura „Humanitas”, 2014.
106. Ricoeur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, București, Editura „Humanitas”, 1995.
107. Riffaterre, Michel, *L'illusion référentielle*, Paris, Edition du Seuil, 1978.
108. Riley, Denise, *The words of Selves: Identification, Solidarity, Irony*, Stanford, Stanford University Press, 2000.
109. Rosenberg, Morris, *Conceiving the Self*. New York, Basic Books, 1979.
110. Scholes, Robert, *Textual Power Literary Theory and Teaching of English*, New Haven and London, Yale University Press, 1985.
111. Showalter, Elaine, *A Literature of their own: British women novelists from Brontë to Lessing*, Beijing, Foreign Language Teaching and Research Press, 2004.

112. Shultz, Thomas, *A Cognitive-Developmental Analysis of Humor* în T. Chapman, H. Foot (coordonatori), *Humor and Laughter: Theory, Research and Applications*, New York, Editura „Wiley”, 1976.
113. Steiner, George, *După Babel*, Bucureşti, Editura „Univers”, 1983.
114. Tatarkiewicz, Wladyslaw, *Istoria celor şase noţiuni*, Bucureşti, Editura „Meridiane”, 1981.
115. Taylor, Charles, *Multiculturalism and "The Politics of Recognition"*, New Jersey, Princeton University Press, 1994.
116. Tijana, Miletić, *European Literary Immigration into the French Language: Readings of Gary, Kristof, Kundera and Semprun*. Amsterdam, Editura „Rodopi”, 2008.
117. Todorov, Tzvetan, *Confruntarea cu extrema. Victime şi torţionari în secolul XX*, traducere de Traian Nica, Bucureşti, Editura „Humanitas”, 1996.
118. Tomonicska, Ingrid, *Manifestul literar şi panopticul teoriilor generaţioniste*, Miercurea-Ciuc, Editura „Status”, 2017.
119. Ungureanu, Cornel, *Istoria secretă a literaturii române*, Braşov, Editura „Aula”, 2007.
120. Ungureanu, Cornel, *Mitteleuropa periferiilor*, Iaşi, Editura „Polirom”, 2002.
121. Ungureanu, Cornel, *Sudiu introductiv la Anişoara Odeanu, Într-un cămin de domnişoare*, Timişoara, Editura „Facla”, 1983.
122. Ursa, Mihaela, *Divanul scriitoarei*, Cluj-Napoca, Editura „Limes”, 2010.
123. Ursa Pop, Mihaela, *Scriitopia sau Ficţionalizarea subiectului auctorial în discursul teoretic*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 2010.
124. Vianu, Lidia, *Censorship in Romania*, Budapesta, Central European University Press, 1998.
125. Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, Bucureşti, Editura „Albatros”, 1977.
126. Whitehead, Anne, *Memory*, Londra, Editura „Routledge”, 2009.
127. Wolfreys, Julian, *Critical Keywords in Literary and Cultural Theory*, London, Palgrave Macmillan, 2004.
128. Yotova, Rennie, *La Trilogie des jumeaux d'Agota Kristof*, Gollion, Editura „Infolio”, 2011.

PUBLICISTICĂ

1. Adameşteanu, Gabriela, *Dacă nu scriu multă vreme, mă simt prost*, în interviu cu Elena Vlădăreanu, în „Suplimentul de cultură”, nr. 449, din 12-18 iulie 2014.

2. Adameşteanu, Gabriela, *Literatura nu schimbă lumea*, în interviu cu Adrian Jicu, în revista „Ateneu”, nr. 554, din octombrie 2015.
3. Adameşteanu, Gabriela, *Romanul, o călătorie lungă și imprevizibilă prin viețile altora*, în interviu cu Şerban Axinte, în „Observatorul cultural”, nr. 785, 2015.
4. Assmann, Aleida, *Europe: A Community of Memory? Twentieth Annual Lecture of the GHI*, November 16, 2006, în „GHI Bulletin”, nr. 40/2007.
5. Assman, Jan, *Collective Memory and Cultural Identity*, în „New German Critique”, nr. 65, „Cultural History/ Cultural Studies”, Spring - Summer, 1995.
6. Esselborn, Karl, *Neue Zugänge zur inter/transkulturellen deutschsprachigen Literatur*, în Helmut Schmitz (coord.), „Amsterdamer Beiträge zur neueren Germanistik. Von der nationalen zu internationalen Literatur”, Amsterdam, New York, Rodopi, nr. 69/2009.
7. Göktürk, Deniz, „Orientierte Vielfalt. Hauptstadt Europa – Von der Ruhr bis an den Bosphorus?”, în Thomas Ernst, Dieter Heimböckel (ed.), *Verortungen der Interkulturalität. Die „Europäischen Kulturhauptstädte“ Luxemburg und die Großregion (2007), das Ruhrgebiet (2010) und Istanbul (2010)*, Bielefeld, transcript, 2012.
8. Hentea, Marius, *The problem of Literary Generations: Origins and Limitations*, în „Comparative Literature Studies”, vol. 50, 4/2013.
9. Lăcătuş, Adrian (coord.), *Proza românească în mileniul III (2001-2013)*, în „Corpul T”, nr. 1/ 2013.
10. Martin, Mircea. *Lista lui Bloom* în revista „România literară” nr. 24 (20-26 iunie) 2001.
11. Mironescu, Doris, *Iar adevărul nu ne face liberi*, în revista „Dilema veche”, nr. 770, din 22-28 noiembrie 2018.
12. Neudecker, Nina, *Ich weiss nicht, was eine Muttersprache ist*, în „Schweizer Monatshefte. Zeitschrift für Politik, Wirtschaft, Kultur”, 2004, nr. 85.
13. Orban, Leonard, *Declarația de deschidere a Conferinței „Immigrant Literature - Writing in Adopted Languages”*, Bruxelles, 2008.
14. Oțoiu, Adrian, *An Exercise in Fictional Liminality: the Postcolonial, the Postcommunist and Romania's Threshold Generation*, în „Comparative Studies of South Asia, Africa and the Middle East”, nr. 23 (1-2), 2003.
15. Ouellet, Pierre, *L'effet monstre*, în Revista „L'instant même”, Montreal, 2000.
16. Podoabă, Virgil, *Cărțile supraviețuitoare. Experiența negativă a timpului*, în Revista „Vatra”, nr. 5-6, 2005, p. 116-120.
17. Podoabă, Virgil, *Preambul la o propunere*, în Revista „Vatra”, nr. 398-399, mai-iunie 2004.

18. Renouard, Yves, *La nation de génération en histoire*, în „Revue historique”, 1953.
19. Rice, Alison, *Francophone Postcolonialism from Eastern Europe*, în „International Journal of Francophone Studies”, 2007, nr. 10 (3).
20. Rusiecki, Cristina, interviu cu Anamaria Beligan în *Suntem poveştile noastre şi, dacă ne pierdem poveştile, ne pierdem pe noi* în *Conversaţia de miercuri* din Revista „Cultura”, nr. 8, din decembrie 2004.
21. Savary, Philippe, *Le Troisième mensonge d’Agota Kristof*, în „Le Matricule des Anges”, nr. 14 nov. 1995 – ian. 1996.
22. Sienerth, Stefan, „*Daß ich in diesem Raum geboren wurde*”. *Gespräche mit deutschen Schriftstellern aus Südosteuropa*, München, „Verlag Südostdeutsches Kulturwerk”, 1997.
23. Tănăsioiu, Cosmina, *Post-communist political symbolism: new myths – same old stories? An analyses of Romanian political mythology* în „Romanian journal of political science”, vol. 5, nr. 1-2005.

VIRTUALĂ

1. Adameşteanu, Gabriela, la *Drept de autor*, emisiune realizată de Georgeta Drăghici la Radio România Cultural, în 27 octombrie 2018, arhiva audio online accesată la 12 ianuarie 2019, <http://radioromaniacultural.ro/despre-fontana-di-trevi-astazi-si-miine-la-drept-de-autor-cu-gabriela-adamesteanu/>.
2. Adameşteanu, Gabriela, *M-am gândit că ar fi bine să spun şi perspectiva mea asupra celor trăite de mine*, în interviu cu Andreea Chebac, www.bookblog.ro, 23 februarie 2015, accesat la 18 iunie 2018.
3. Adameşteanu, Gabriela, *Provizorat*, varianta online pe https://docgo.net/viewdoc.html?utm_source=gabriela-adamesteanu-provizorat-pdf, accesată la 11 ianuarie 2019.
4. Adameşteanu, Gabriela, *Scrisul vindecă traume*, în interviu cu Dia Radu, în revista „Formula AS”, nr. 933, din 2010, arhiva online: <http://www.formula-as.ro/2010/933/lumea-romaneasca-24/marea-doamna-a-prozei-romanesti-gabriela-adamesteanu-scrisul-vindeca-traume-12830>, accesată în 11 ianuarie 2019.
5. Blandiana, Ana, *De la cenzură, ca formă de libertate, la libertatea ca formă de cenzură*, 2011, Cluj-Napoca: <http://www.youtube.com/watch?v=JQ8OoTrBsK8>; pagină accesată la 14 aprilie 2018.
6. Bourdieu, Pierre, *Questions de sociologie, Ethos, habitus, hexis*, 1981, <http://www.homme-moderne.org/societe/socio/bourdieu/questions/133-36.html>, pagină accesată la 20 noiembrie 2016.

7. Cesereanu, Ruxandra. 2007. *Killer-instinct (II) (blood of a poet)*. <https://mesmeeacu.ttita.wordpress.com/2007/10/>, pagină accesată la 07 mai 2017.
8. Crăciun, Gheorghe, *Eu - Eul* în „Observator cultural”, nr. 22 (iulie 2000), arhiva on-line: <https://www.observatorcultural.ro/articol/eu-eul/> pagină accesată la 3 mai 2018.
9. Durante, Erica, *Agota Kristof du commencement à la fin de l'écriture*, 2011, <http://www.revuerectoverso.com/spip.php?article19>, pagină accesată la 05 mai 2018.
10. Durante, Erica, *Maintenant, je n'écris plus*, în „Viceversa”, iunie 2007, <http://www.culturactif.ch/viceversa/kristof.htm>, pagină accesată la 06 mai 2018.
11. Grecu, Toni, [http://adevarul.ro/cultura/istorie/limbajul-codat-umorul-epoca-aur-fentau - romanii-comunismul-prin-umorcele-mai-savuroase-bancuri-cizmarul-savanta15141f0c600f5182b850960a1/index.html](http://adevarul.ro/cultura/istorie/limbajul-codat-umorul-epoca-aur-fentau-romanii-comunismul-prin-umorcele-mai-savuroase-bancuri-cizmarul-savanta15141f0c600f5182b850960a1/index.html), pagină accesată la 3 martie 2018.
12. Hossu-Longin, Lucia, interviu cu Gabriela Adameşteanu, <http://www.youtube.com/watch?v=O5pWkQjS3xQ>, pagină accesată la 3 martie 2018.
13. Petőcz András, „Az analfabéta”, 2007, <http://www.petoczandras.eu/konyvek/analfabeta.html>, pagină accesată la 15 mai 2018.
14. Woolf, Virginia, *A Room of One's Own*, 1929, <https://ebooks.adelaide.edu.au/w/woolf/virginia/w91r/>, pagină accesată la 10 aprilie 2018.
15. Zarifopol, Paul, „Feminism” în rubrica *Din registrul ideilor gingaşe* a Revistei „Viaţa românească”, 1922, pe <http://biblior.net/din-registrul-ideilor-gingase/feminism.html>, pagină accesată la 10 aprilie 2018.
16. <http://dexonline.ro/definitie/diform>, pagină accesată la 07 mai 2017.
17. <http://hvg.hu/kultura/20060915agotakristof>, pagină accesată la 13 martie 2018.
18. <http://suplimentuldecultura.ro/3212/dan-lungu-recomanda-tovarase-de-drum/>, pagină accesată la 11 ianuarie 2018.
19. http://tiuk.reea.net/index.php?option=com_content&view=article&id=1475, pagină accesată la 11 noiembrie 2017.
20. <http://www.bookaholic.ro/pentru-mine-parisul-e-un-bucuresti-visat-transfigurat-interviu-cu-magda-carneci.html>; pagină accesată la 21 aprilie 2017.
21. <http://www.miscareaderezistentă.ro/frontieri%C8%99tii/26618-frontieri%C8%99ti-grani%C8%9Be-rom%C3%A2nia-iugoslavia#sthash.rUdfFHeg.dpuf>; pagină accesată la 20 noiembrie 2016.
22. <http://www.polirom.ro/web/polirom/carti/-/carte/3066>, pagină accesată la 11 ianuarie 2018.
23. <http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/Locus+coeruleus>, pagină accesată la 04 ianuarie 2019.

Rezumat: *Cercetarea de faţă, realizată din perspectivă literară, psihanalitică și fenomenologică, aduce în prim-plan cazul scriitoarelor postdecembriste reunite de universul personajelor, creat prin dialectica limbajului și prin maniera aparte în care este construită fiecare lume ficțională, geneza lor stând în experiența traumei constrângerilor la care au fost supuse scriitoarele de regimul totalitar comunist, mai ales la nivel ideologic și identitar. Majoritatea vizitelor literare în această geografie a memoriei s-au concretizat prin autobiografii ficționale sau autoficțiuni, ce operează cu un tip de discurs al eului, puternic introspectiv. Apelul la autoficțiune este aici forma de reprezentare a unor experiențe resimțite violent, chiar traumatic, care au determinat în timp o distanțare de sine, recursul la memorie echivalând cu un complex proces de re-construcție identitară. În toate discursurile epice asupra cărora ne-am aplecat în această cercetare, chiar și în cele atinse numai tangențial, se pot observa transformările manierei de a ficționaliza după vizitarea geografiei memoriei - cum am numit întoarcerea în amintirea trecutului dureros. Confruntarea s-a concretizat literar prin metamorfoze ale discursului, (auto)ficțiunea preluând atributele toposului explorat, în timp ce autorul se eliberează, producându-se, astfel, metamorfozele trecutului: ale timpului, ale fugii, ale identității corporale, ale migrației sau ale traumei.*

Abstract: *The present research, made from a literary, psychoanalytic and phenomenological perspective, brings to the foreground the case of the post-communist women writers reunited by the universe of their characters, created through the dialectics of language and the particular manner in which every fictional world is built, their genesis being in the constraints imposed by the traumatic experience to which the writers of the communist totalitarian regime have been subjected, especially at ideological and identity level. Most literary visits in this geography of the memory have been materialized in fictional autobiographies or autofictions, operating with a type of self-discourse, highly introspective. The call to autofiction is here to represent the experiences of violent, even traumatic feelings, which have determined over time a self-distancing, the recourse to memory equating to a complex process of identity reconstruction. In all of the epic discourses over which we have leaned on in this research, even in those touched only tangentially, can be seen the transformations of fictionalization manners after visiting the geography of memory - as we called the return to the remembrance of the painful past. The Confrontation has literally materialized through metamorphoses of the discourse, (auto)fiction taking on the attributes of the explored topos, while the author frees itself, thus producing the metamorphoses of the past: of time, of running away, of body identity, of migration or of trauma.*

Curriculum vitae

Informații personale

Nume și prenume

Adresă

Telefon

E-mail

Naționalitate

Data nașterii

Sex

Locul de muncă

Domeniul ocupațional

Experiența profesională

septembrie 2016 – în prezent

septembrie 2016 – în prezent

august 2015

februarie 2009 – în prezent

februarie 2008 – în prezent

februarie 2007 – în prezent

septembrie 2005 – în prezent

octombrie 2004 – iulie 2005

octombrie 2004 – mai 2005

octombrie 2001 – iunie 2002

ianuarie 2001 - iulie 2001

septembrie 2000 - decembrie

2000

septembrie 1999 – iunie 2000

ianuarie 1999 – martie 2000

Oanea Oana-Larisa

Română

Feminin

Liceul Tehnologic „*Joannes Kajoni*”, Miercurea-Ciuc, Harghita
Educație

Membru în Consiliul Consultativ al ISJ Harghita, disciplina
limba și literatura română

Metodist pentru disciplina limba și literatura română

Colaborator cu revista „Ateneu”, din Bacău

Participare la întâlniri de proiecte UE (Ungaria, Slovacia,
Anglia, Belgia), realizare materiale și colaborare în desfășurarea
proiectelor

Profesor-colaborator la Fundația Centru Educațional
„Spektrum”, Miercurea-Ciuc, județul Harghita

Traducător/ interpret autorizat din/ în limba franceză

Profesor titular de limba și literatura română la Liceul
Tehnologic „*Joannes Kajoni*”, Miercurea-Ciuc, jud. Harghita

Redactor la revista „Junimea studentescă băcăuană” a Facultății
de Litere, Univ. „Vasile Alecsandri” din Bacău

Profesor suplinitor de limba și literatura franceză la Șc. Gen. Nr.
19 „Al. I. Cuza” și la Colegiul Național „Vasile Alecsandri” din
Bacău

Operator sondaje de opinie la „Mercury Research”, jud. Bacău;

Profesor suplinitor de limba și literatura română la Liceul
Agricol „Tivai Nagy Imre”, Sânmartin, jud. Harghita;

Colaborator la cotidianul „Transilvania Jurnal”, Miercurea-Ciuc,
jud. Harghita;

Redactor la revista „Ecou” a liceului „*Joannes Kajoni*”,
Miercurea-Ciuc, jud. Harghita;

Realizator al emisiunii săptămânale „Show-ul puștanilor” la
postul de radio local „Radio 21”, Miercurea-Ciuc, jud. Harghita;

PERSONAL INFORMATION

Oana-Larisa Oanea

emale

Romanian Nationality

WORK/ OCCUPATIONAL FIELD

Teacher at Joannes Kajoni Technical Secondary School, Miercurea-Ciuc, Harghita county/ Education

WORK EXPERIENCE

26.

Sept. 2016 – at present	Member of the Consultative Council of ISJ Harghita for Romanian language and literature
Sept. 2016 – at present	Methodist for Romanian language and literature discipline
August – Sept. 2015	
February 2009 – at present	Collaborator with "Ateneu" magazine, from Bacau
February 2008 – at present	Participation to various EU project meetings (Hungary, Slovakia, Great Britain, Belgium), handouts conception, translation and collaboration in these projects development
February 2007 – at present	Romanian-French associate teacher at Spektrum Educational Centre Foundation, Miercurea-Ciuc, Harghita county
Sept. 2005 – at present	Authorized Romanian-French translator/ interpret
October 2004 – May 2005	Romanian language and literature teacher at "Joannes Kajoni" Technical Secondary School from M-Ciuc, Harghita county
October 2004 – May 2005	Editor at „Junimea studentească băcăuană” review of Faculty of Letters from “Vasile Alecsandri” University from Bacau
October 2001 – June 2002	French Teacher at „Al. I. Cuza” Elementary School and at „Vasile Alecsandri” National High School from Bacau
January - July 2001	Headcounter at „Mercury Research”, Bacau county;
Sept. - December 2000	Romanian language and literature supply teacher at “Tivai Nagy Imre” Technical Secondary School, Sânmartin, Harghita county;
Sept. 1999 – June 2000	Editor at „Transilvania Jurnal” journal from Miercurea-Ciuc, Harghita county;
January 1999 – March 2000	Editor at „Ecou” review of „Joannes Kajoni” Secondary School, from Miercurea-Ciuc, Harghita county;
	Producer and editor of weekly children show at „Radio 21” from Miercurea-Ciuc, Harghita county